

АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ И ВОЕДНАЧЕНОСТ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ ВО ГРАЃАНСКО-ПРАВНАТА ОБЛАСТ

**АНАЛИЗА
НА КВАЛИТЕТ И
ВОЕДНАЧЕНОСТ НА
СУДСКИТЕ ОДЛУКИ ВО
ГРАЃАНСКО-ПРАВНАТА
ОБЛАСТ**

АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ И ВОЕДНАЧЕНОСТ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ ВО ГРАЃАНСКО-ПРАВНАТА ОБЛАСТ

Издавач:
Институт за европска политика и Асоцијација ЗЕНИТ

Уредник:
Проф. д-р Јован Ананиев

Автор:
Душко Георгиевски

Лектор:
Дејан Василевски

Графички дизајн и печатење:
Релатив

Скопје, јули 2021

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

347.951(497.7)

ГЕОРГИЕВСКИ, Душко

Анализа и квалитет на воедначеност на судските одлуки во граѓанско-правната област [Електронски извор] / [Душко Георгиевски]. - Скопје : Институт за европска политика : Зенит, 2021

Начин на пристапување (URL): <https://epi.org.mk/post/17480>. - Текст во PDF формат, содржи 66 стр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 20.09.2021. - Содржи и: Анекс

ISBN 978-608-4702-40-5 (Институт за европска политика)

ISBN 978-608-4758-16-7 (Зенит)

а) Граѓанско право -- Судски одлуки -- Македонија

COBISS.MK-ID 54528005

Оваа анализа е подготвена во рамки на проектот „Партнерство Јустисија - враќање на довербата на граѓаните“, финансиран од Европската Унија преку Секторот за централно финансирање и склучување договори при Министерството за финансии во Република Северна Македонија. Содржината на овој документ е единствена одговорност на авторите и на никој начин не може да се смета дека ги претставува ставовите и гледиштата на Европската Унија.

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	6
ВОВЕД	7
ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА	9
1. АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТОТ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ ВО ОБЛАСТА НА ГРАЃАНСКОТО ПРАВО	13
1.1. ПРИМЕРОК ЗА АНАЛИЗА	15
1.2. АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТОТ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ НА НИВО НА АПЕЛАЦИСКИ ПОДРАЧЈА	16
1.3. КВАЛИТЕТ НА СУДСКИ ОДЛУКИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО	26
2. АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТОТ ОД АСПЕКТ НА ВОЕДНАЧЕНОСТА НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ ВО ОБЛАСТА НА ГРАЃАНСКОТО ПРАВО	29
2.1. КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРИМЕРОКОТ	32
2.2. АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ НА ОДЛУКИТЕ ОД АСПЕКТ НА ВОЕДНАЧЕНОСТА НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ НА НИВО НА АПЕЛАЦИСКИ ПОДРАЧЈА	33
2.3. ВОЕДНАЧЕНОСТ НА ОДЛУКИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО	56
НАОДИ И ПРЕПОРАКИ	57
АНЕКС	61

ПРЕДГОВОР

Оваа анализа е изработена во рамки на проектот „Партнерство Јустисија: Враќање на довербата на граѓаните“, кој го спроведуваат Институтот за европска политика и Асоцијацијата ЗЕНИТ, финансиран од Европската унија. Проектот има цел да придонесе за враќање на довербата на граѓаните во македонскиот правосуден сектор преку значително вклучување на граѓанското општество во суштинските реформи. Крајни корисници на овој проект се институциите во областа на правосудството. Целта на оваа анализа е да придонесе кон унапредување на квалитетот на судските одлуки во делот на граѓанското право, на самата постапка, како и да придонесе кон унапредување на воедначеноста на одлуките со цел да се одговори на очекувањето на граѓаните за правото на фер и правично судење и пристапот до правда.

ВОВЕД

Целта на оваа анализа е да се оцени квалитетот на одлуките на сите апелациски подрачја во РСМ според дадената методологија, а исто така да се направи анализа на нивната воедначеност, односно колку од случајно избраните одлуки за кои има веќе установена судска практика (начелни правни мислења, сентенции или заклучоци на Врховниот суд на РСМ или предмети за кои има донесено одлуки од ЕСЧП), се воедначени со таквата судска практика. Исто така, овие два критериума на анализа треба во континуитет да го покажат квалитетот и воедначеноста на одлуките за секое апелациско подрачје посебно, а од тоа да се извлечат и податоци за квалитетот и воедначеноста на одлуките и на национално ниво. Примероците за анализа се одлуки донесени во текот на 2017, 2018, 2019 и во 2020 година во кои една странка е физичко лице.

Врз основа на анализите направени преку квантитативните и квалитативните показатели, како и анализите на воедначеноста на судските одлуки, утврдени се квалитетот на судските одлуки за секое апелациско подрачје и воедначеноста на одлуките донесени во секое апелациско подрачје, а на крајот од овој извештај направена е анализа според овие критериуми и на национално ниво, па според актуелните состојби дадени се препораки до основните, апелационите и до Врховниот суд на РСМ, како и до Судскиот совет на РСМ, во поглед на констатираните состојби за зголемување на квалитетот на одлуките, кои би требало да се донесуваат во иднина, како и нивната воедначеност.

ЦЕЛИ И МЕТОДОЛОГИЈА

Анализата е подготвена врз основа на анализирани судски одлуки на основните судови и на апелационите судови, некаде и во поголем број од препорачаното со методологијата, со исклучок на анализата за воедначеност поради немање соодветни одлуки за кои има востановена судска практика.

Сите одлуки, без разлика на природот односно критериумот на анализа, се анализирани одделно, односно се анализирани засебно, без да се споредува со друга или други судски одлуки од суд на исто ниво или, пак, судови на повисоко ниво.

Главна цел на анализата е преку квантитативни показатели да се изврши квалитативна оценка на одлуките донесени во дадениот период на ниво на сите четири апелациски подрачја и на национално ниво и преку ваквата анализа да се утврди дали според овој критериум има некакви слабости што се карактеристични за определено апелациско подрачје. Додека, во делот на воедначеноста на судските одлуки да се утврди дали се внимава на балансот меѓу еднаквоста на луѓето пред законот и правната сигурност, од една страна, и немањето ригидност, развојот и судската независност, од друга страна. Воедначеноста на судските одлуки е важна бидејќи го обезбедува владеењето на правото кое се темели, меѓу другото, и на правната сигурност и предвидливост. Граѓаните и правните лица имаат право да знаат како е пресудено во слични случаи и на тој начин да ја имаат правната сигурност во државата. Судската практика им овозможува на судовите поефикасна работа, а на странките и на адвокатите можност да знаат дали воопшто поведувањето судски спор може да доведе до посакуваниот и можен начин на решавање на таквиот спор.

Анализата на квалитетот на судските одлуки е вршена врз основа на повеќе индикатори: структура и кохерентност, правна логика, квалитет на образложението – објаснување на историјата на прашањето, претставување на предметот, претставување и примена на релевантните законски и подзаконски одредби и правните начела, фактичка состојба и доказна постапка, разгледување и ценење спротивставени аргументи, јасност и конзистентност на образложението, јазична и граматичка правилност на текстот на судската одлука. Додека, кај одлуките на апелационите судови индикаторите се определуваат според тоа дали има јасни напатствија до основниот суд при враќање на одлуката на повторно разгледување, дали јасно се наведени причините за укинување или преиначување на одлуката на првостепениот суд. Потоа, се дава одговор на жалбените наводи, не се препишува фактичката состојба од одлуката на првостепениот суд при преиначувањето на одлуката на првостепениот суд, судската одлука на апелациониот суд ги има сите карактеристики во утврдувањето на фактичката состојба, анализата на доказите, наведувањето на материјалното право и образложувањето, како и за која било првостепена судска одлука, одлуките на апелациониот суд, со кои се одбива жалбата, има образложение само на оние жалбени наводи што претходно не се наведени и на кои нема одговори во првостепената судска одлука.

При селектирањето на судски одлуки на основните и апелационите судови, важен критериум е одлуките да се однесуваат на правни прашања, за кои има македонска судска практика, односно во врска со нив. Врховниот суд има донесено начелни правни ставови, начелни правни мислења, правни мислења и заклучоци и одлуки или заклучоци на средби на апелационите судови. Притоа е особено важен фактот дека не е критериум за селекција дали е цитирана судската практика во судските одлуки, туку дали правните прашања се опфатени во судската практика.

Анализите се вршени со помош на ексел-табели – обрасци, при што начинот на оценување на квалитетот и квантитетот на судските одлуки е вршен на следниот начин:

- Што се однесува до анализата за оценка на квалитетот на одлуките на основните судови, користен е образец 1А, а за анализа на одлуките на апелационите судови – образец 1Б;
- во овие обрасци, во првата колона се наведени индикаторите кои ќе бидат квантитативно вреднувани;
- во втората колона се давани оценки на судската одлука по основа на одреден индикатор;
- принципот на анализа на двата обрасци е речиси идентичен;
- ако некој индикатор не е релевантен за судската одлука, на тоа поле се остава празно место, а при правење на квантитативна оценка тие празни места не се земени предвид, но само оние што се оценети со оценка од -1 до 3, вклучително и 0;
- за индикатори што не можат да се препознаат во определена судска одлука се става вредност -1, доколку го има, а не задоволува минимални критериуми за квалитет добива 0, ако има минимален квалитет оценката е 1, за среден квалитет се оценува со 2, а за највисок квалитет на одреден индикатор највисоката оценка е 3.
- во колона со реден број 3 се подредени коефициентите што зависат од комплексноста и значењето на секој индикатор, при што на овој начин се врши пондерирање на секој одделен критериум; (на пример, не може да има исто значење јазична грешка со правната логика на некоја судска одлука или повикување на европска судска практика при анализа на воедначеноста на судската одлука.
- за квантитативната анализа на воедначеноста на судските одлуки елиминаторен е првиот индикатор И1, што би значело дека доколку нема повикување на македонската судска практика или практиката на ЕСЧП, со тоа престанува нејзината анализа и во образецот се впишува вредност на индикаторот -3, а доколку е применета судската практика,

анализата продолжува и се впишува вредност на индикаторот 3. Доколку во анализираната одлука има повикување само на одлука на ЕСЧП, се користат индикаторите што се однесуваат на овој дел, а доколку во судската одлука има применета судска практика и домашна и од ЕСЧП, тогаш се вреднувани сите индикатори, според оценките според ист принцип како за квалитетот на одлуките, што е објаснето погоре.

- Во прилог на овој извештај се наоѓаат табелите, образец 1А користен за анализа на одлуките на основните судови, образец 1Б, кој е користен за анализа на одлуките на апелационите судови и образец – прилог 2, за анализа на воедначеноста на одлуките. На крајот индексот на квалитет на судската одлука се добива како количник од збирот на вредностите на индикаторите со бројот на анализираните, односно оценети индикатори.

На ваков начин е дојдено до просекот на квалитетот на одлуките на основните судови според определените апелациски подрачја и на одлуките на секое апелациско подрачје посебно, како и на национално ниво.

За прибирање на анализираните судски одлуки, користена е претежно интернет-страницата на ВСПМ, каде што се објавени анонимизирани судски одлуки во 95% од одлуките се најдени на оваа интернет-страница, додека некои одлуки се користени од адвокатската практика, и тоа претежно тие што се користени за анализа од аспект на воедначеност и се поврзани со некое правно прашање за кое има востановена судска практика или репер.

Во процесот на истражување, како и добивање релевантни податоци за потребите на истражувањето, мора да се напомене фактот дека и покрај обраќањето до судовите, по официјален пат, до нивните служби задолжени за обезбедување јавно достапни информации, немаше соработка и одговор на доставените барања, што временски го продолжи процесот на истражувањето и анализата.

1

**АНАЛИЗА
НА КВАЛИТЕТОТ
НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ
ВО ОБЛАСТА НА
ГРАЃАНСКОТО ПРАВО**

Индикатори врз основа на кои е направена квалитативна анализа на судските одлуки на основните и апелационите судови:

- Структура на судската одлука;
- Изрека;
- Кохерентност;
- Правен силогизам при супсумпција;
- Објаснување на историјата на прашањето;
- Претставување на предметот/прашањето;
- Фактичка состојба и доказна постапка;
- Разгледување и ценење на спротивставените аргументи;
- Јасност и конзистентност на образложението;
- Јазична и граматичка правилност на текстот на судската одлука;
- Јасни напатствија до основниот суд при враќање на одлуката на повторно разгледување;
- Јасно се наведени причините за укинување или преиначување на одлуката на првостепениот суд;
- Доколку од апелациониот суд е променет обемот или висината на санкцијата, во образложението јасно е наведено зошто е направена промената, наведувајќи ја разликата во оценувањето со основниот суд;
- Се дава одговор на жалбените наводи;
- Не се препишува фактичката состојба од одлуката на првостепениот суд;
- При преиначувањето на одлуката на првостепениот суд, судската одлука на апелациониот суд ги има сите карактеристики во утврдувањето на фактичката состојба, анализата на доказите, наведувањето на материјалното право и образложувањето, како и за која било првостепена судска одлука (во ваков случај, важат правилата за анализа на квалитетот на судската одлука, како и оние на судските одлуки на првостепен суд – погоре наведени и се опишуваат во делот квалитативна анализа);
- Одлуките на апелациониот суд со кои се одбива жалбата има образложение само на оние жалбени наводи што претходно не се наведени и на кои нема одговори во првостепената судска одлука. Апелациониот суд внимава на рокот за апсолутна застареност на предметот кога треба да одлучува првостепениот суд.

1.1 ПРИМЕРОК ЗА АНАЛИЗА

При анализата на судски одлуки од областа на граѓанското право анализирани се вкупно 88 одлуки од областа на сите четири апелациони подрачја, при што се опфатени одлуки од основните и одлуки на апелационите судови, согласно дадените напатствија во методологијата. Сите одлуки се донесени во периодот од 01.01.2017 година до 31.12.2020 година, со исклучок на една одлука која е донесе на почетокот на 2021 година.

Од аспект на квалитет на судските одлуки, извршена е анализа на вкупно 10 одлуки на Апелациониот суд Битола, и тоа за пет од нив е направена анализа од аспект на квалитетот на одлуките и анализа на воедначеност. Додека 10 судски одлуки од апелационото подрачје на битолскиот суд на основните судови се анализирани од аспект на квалитетот, а од нив 7 одлуки се анализирани од аспект на нивната воедначеност.

На подрачјето на Апелациониот суд Скопје, од аспект на квалитет на судските одлуки на основните судови, се анализирани 16 судски одлуки, додека од аспект на нивна воедначеност се анализирани 12 судски одлуки. Анализирани се 12 одлуки на Апелациониот суд Скопје, од кои сите 12 од аспект на квалитет на донесените одлуки, додека 7 од нив се анализирани и од аспект на воедначеност.

На подрачјето на Апелациониот суд Гостивар анализирани се вкупно 8 одлуки. Од одлуките, 4 се анализирани само од аспект на нивниот квалитет и 4 само од аспект на нивната воедначеност. Од одлуки од ова апелационо подрачје на основните судови, анализирани се вкупно 12 одлуки, и тоа 8 од аспект на квалитет на судска одлука и 8 од аспект на нивната воедначеност, со тоа што неколку одлуки се анализирани според двата критериума, а некои само според еден критериум, квалитет на одлуката или воедначеност.

Од подрачјето на Апелациониот суд Штип се анализирани 4 одлуки на Апелациониот суд од аспект на квалитет и 4 одлуки од аспект на нивна воедначеност, додека со пресудите на ова апелационо подрачје од основните судови се анализирани 8 одлуки од аспект на квалитет, додека само по основот воедначеност се анализирани 4 одлуки на основните судови.

1.2 АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТОТ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ НА НИВО НА АПЕЛАЦИСКИ ПОДРАЧЈА

1.2.1. Квалитетот на судските одлуки во апелациското подрачје Битола

Индексите на квалитет на судските одлуки на основните судови од апелациското подрачје и на одлуките на Апелациониот суд Битола според извршените анализи се следните: 5,00, 5,09, 5,09, 5,18, 5,18, 5,09, 5,18, 4,63, 4,72, 5,09, 4,8, 5,00, 5,00, 5,00 и 5,14;

Анализата покажува дека доколку извадиме просек за целото апелациско подрачје се добива индекс **5**.

Што се однесува до анализата на квалитетот на овие судски одлуки, од нивна поединечна анализа на секоја одлука посебно може да се констатира дека генерално сите одлуки имаат правилна структура, сите се со јасни изреки и во принцип не противречат на даденото образложение, без разлика на правниот силогизам при супсумпција, односно и кога на конкретниот правен однос не е најсоодветно применета некоја норма судовите својот став по тоа прашање го поддржуваат до крајот на одлуката со кохерентност на изреката со даденото образложение.

Овде паѓа во очи една судска одлука донесена од Основниот суд Крушево, каде што невообичаено и нелогично е за тужба за утврдување на правото на сопственост да се определи вредност на спорот од 40.000,00 денари. Законот за судски такси и ЗПП имаат јасни одредби која таксена основица се зема предвид кога се определува вредноста на спорот. Од друга страна, судот веројатно ја има прескокнато фазата на претходно испитување на тужбата, а тој можел најдоцна до закажување на подготвителното рочиште брзо, ефикасно и на погоден начин да ја определи вредноста на спорот и да го задолжи тужителот да доплати судска такса согласно така утврдената вредност на спорот. По ова прашање се јавуваат многу разлики кај сите апелациски подрачја, а и во секое апелациско подрачје засебно, а поради овој пропуст на судот при анализата на квалитетот има добиено помала оценка.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумпција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи, претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето со осврт на потребните и преземените активности на судот, и помалку или повеќе кај некои одлуки уште во првиот дел се прави вовед во прашањето.

Постои јасен опис на фактите и околностите што ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање на објаснување на материјалните факти и примената на законските начела. Наведени се само факти што се важни за објаснување на одлуката во поголем број одлуки, а во некои од нив постои наведување и на небитни факти кои непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Исто така, генерално правилно се објаснети правните норми за секое прашање со објаснување на материјалното право. Преку дедуктивна логика се применети одредени општи правила во конкретните случаи, правилно употребена индуктивна логика која кај повеќето одлуки може да се примени на неопределен број случаи. Правилно се цитирани релевантните прописи во врска со секој конкретен спор.

Предметните факти на одлуките на основните судови на ова подрачје одговараат на она што се бара од материјалното право и во врска со него ја произведуваат правната последица содржана во пресудата. Дадените докази се само оние што се во функција на овие одлуки. Одлуките се карактеризираат и со правилна оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно како една доказна целина. Од аспект на квалитетот на доказите, претежно се автентични, веродостојни и доследни, а нерелевантните факти се во многу мал број.

Претежно во сите одлуки се објаснети се аргументите на странката која го изгубила овој спор со споредување на аргументите на страната која го добила спорот, така ставајќи ги во корелација со фактичката состојба и со примена на материјалното право.

Преку анализата се детектира дека образложенијата се концизни, без непотребни детали, во поголем дел на одлуките нема копирање записници од расправи, доказите се целосно објаснети, а не само препишани од записниците, наводите на странките се сублимирани, а ретко се копирани од записник. Детално се образложени решенијата за трошоци со аналогија која во мал дел од одлуките е со нагласен анимозитет спрема адвокатските трошоци. На пример, во одлуката на еден основен суд од битолското апелациско подрачје судот не признал трошоци за состав на барање за вешт наод и мислење, сметајќи дека тоа е непотребен трошок, притоа не одговарајќи на прашањето на причинско-последична врска помеѓу барањето и изготвувањето на наодот. Се поставува прашање, дали без официјално барање до вештото лице тоа е должно да изврши вештачење, како и околностите на кои би требало да се врши вештачењето, односно на кои прашања треба вештото лице да одговори во својот наод и мислење. Ова се повторува и кај уште една одлука на основен суд од битолското апелациско подрачје. Уште посспецифичен пример е одлуката на Основниот суд Битола, каде што согласно начелно мислење на ВСПСМ, по аналогија судот „логицира“ дека, ако на адвокатот не му следуваат трошоци за превоз, не му следувале ниту трошоци за затворање канцеларија, нешто за што никаде не е спомната ваквата аналогија, а посебно на штета на уште еден фактор и чинител на судските постапки како што се адвокатите.

Генерално, сите пресуди се разбирливи, со кратки параграфи (колку што може, затоа што во некои пресуди поради обемниот докажен материјал и комплексност на фактичката состојба параграфите мора да бидат долги) добра поврзаност на мислите, секој параграф третира една тема, односно прашање, и параграфите во принцип се кохерентни во својата структура, поддржуваат еден став или проблем од почеток до крајот на параграфот. Пресудите се со точни граматички зборови и реченици со речиси стандарден македонски јазик, но и со примеси од локалниот дијалект и со мал број технички грешки, што може да се третира како одредена слабост, а во еден дел од одлуките јасноста и конзистентноста на образложението не се на ниво на кое би можеле да бидат.

ЗАКЛУЧОК

Анализата од аспект на квалитетот на одлуките на Апелациониот суд во Битола покажува дека во процесот на донесување на одлуките се испочитувани логичките законитости при нивно донесување. Конкретната фактичка состојба во корелација со применетите одредби од позитивното право произведува правно дејство, како што се донесени одлуките по жалбите. Изреките влијаат на содржината на образложенијата и се конзистентни со нив. Образложенијата се кохерентни и логични се аргументите на изреките, како и на постапката на донесување на одлуките и на правилата на судското расудување. Освен тоа, одлуките се генерално разбирливи, без непотребни теоретизирања. Параграфите се кратки, јасни, како и речениците, кои соодветно се поврзани. Целата идеја на одлуките се пренесува од самиот почеток до крајот на одлуката. Постои единство на параграфите со целосна аргументација. Речениците се граматички точни на македонски стандарден јазик, без технички грешки. Во сите одлуки се давани одговори на сите жалбени наводи на странките, со образложение зошто се прифаќаат, односно не се прифаќаат, а фактичката состојба по правило не се препишувала од одлуката на првостепените судови, туку описно се изложува од страна на Апелациониот суд.

1.2.2. Квалитетот на судските одлуки во апелациското подрачје Гостивар

Индексите на квалитет на судските одлуки на основните судови од апелациското подрачје и одлуките на Апелациониот суд Гостивар според извршените анализи се следните: 5,18, 5,00, 4,36, 4,90, 5,09, 5,09, 5,18, 5,18, 4,57, 4,8, 4,8 и 4,8.

Доколку се пресмета просекот на сите анализирани одлуки за ова апелациско подрачје, ќе се добие просек од **4,91 ИК** на ниво на подрачјето на Апелациониот суд Гостивар.

Што се однесува анализата на квалитетот на овие судски одлуки, од нивна поединечна анализа на секоја одлука посебно, може да се констатира дека генерално сите одлуки имаат правилна структура, сите се со јасни изреки и во принцип не противречат на даденото образложение, без разлика на правниот силогизам при супсумпција, односно и кога на конкретниот правен однос не е најсоодветно применета некоја норма судовите својот став по тоа прашање го поддржуваат до крајот на одлуката со кохерентност на изреката со даденото образложение.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумпција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи, претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето, со осврт на потребните и преземените активности на судот, и помалку или повеќе кај некои одлуки уште во првиот дел се прави вовед во прашањето.

Постои јасен опис на фактите и околностите што ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање објаснување на материјалните факти и примената на законските начела. Наведени се само факти што се важни за објаснување на одлуката во поголем број одлуки, а во некои од нив постои наведување и на небитни факти кои непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Исклучок од анализираните одлуки од ова апелациско подрачје е една одлука на основен суд, кај која може да се забележи дека фактите се предолго опишувани, каде што има препишување на искази од записници на сведоци и на странки, односно каде што образложението на моменти е предолго, со многу непотребни детали, со копирање записници од расправи, доказите се објаснети, со објаснување за одбиеното барање. Анализата покажува дека не се сублимирани наводите на странките, со одговори на приговорите на спротивната странка, но сето ова можело да биде пократко и јасно, со обрнување внимание само на суштествените работи потребни за донесување јасна, законита и правилна пресуда.

Исто така, според направената анализа, се гледа дека генерално кај сите пресуди правилно се објаснети правните норми за секое прашање со објаснување на материјалното право. Преку дедуктивна логика се применети одредени општи правила во конкретните случаи, правилно употребена индуктивна логика која кај повеќето одлуки може да се примени на неопределен број случаи. Правилно се цитирани релевантните прописи во врска со секој конкретен спор.

Предметните факти на одлуките на основните судови на ова подрачје одговараат на она што се бара од материјалното право и во врска со него ја произведуваат правната последица содржана во пресудата. Дадените докази се само оние што се во функција на овие одлуки. Одлуките се карактеризираат и со правилна оценка на секој доказ посебно и на сите докази заедно како една доказна целина. Од аспект на квалитетот на доказите, претежно се автентични, веродостојни и доследни, а нерелевантните факти се во многу мал број.

Претежно во сите одлуки објаснети се аргументите на странката која го изгубила овој спор со споредување на аргументите на страната која го добила спорот, ставајќи ги во корелација со фактичката состојба и со примена на материјалното право.

Во судските одлуки, образложенијата се концизни без непотребни детали, во поголем дел на одлуките нема копирање записници од расправи, доказите се целосно објаснети, а не само препишани од записниците, наводите на странките се сублимирани, а ретко се копирани од записник. Детално се образложени решенијата за трошоци, со исклучок на некои одлуки.

Генерално, сите пресуди се разбирливи, со кратки параграфи (колку што може, затоа што во некои пресуди поради обемиот доказен материјал и комплексност на фактичката состојба параграфите мора да бидат долги) добра поврзаност на мислите, секој параграф третира една тема односно прашање, и параграфите во принцип се кохерентни во својата структура, поддржуваат еден став или проблем од почеток до крајот на параграфот. Пресудите се со точни граматички зборови и реченици со речиси стандарден македонски јазик, со помалку примеси од локалниот дијалект и со мал број на технички грешки.

Една одлука од ова апелациско подрачје отскокнува со својот квалитет поради тоа што фактичката состојба е препишувана од онаа што ја дал Основниот суд, а нормално е дека нема потреба за такво нешто, фактичката состојба може да се изложи сублимирано, без да има копирање, односно препишување, најмногу поради просторот и полесното разбирање на фактичката состојба. Понатаму, уште една забелешка е преголемата должина на параграфите, што можело да се избегне со сублимирање на мислите, нивно концизно и прецизно изложување, за да може да се постигне поголема јасност на образложението. Кај оваа одлука може да се забележи дека неколку параграфи од фактичката состојба се повторуваат и по неколкупати, без некаква потреба и со тоа ја прави оваа пресуда долга и не многу разбирлива, па поради тоа има добиено ниски оценки за критериумот јасност и конзистентност на образложението и за критериумот дали фактичката состојба едноставно се препишува од одлуката на првостепениот суд.

ЗАКЛУЧОК

Констатацијата за квалитетот на одлуките на основните судови од апелациското подрачје Гостивар претежно се однесува и за одлуките на Апелациониот суд Гостивар, со тоа што во делот на спецификите на одлука на апелационен суд влегуваат и карактеристики, односно индикатори и за ваквите одлуки, а тоа е дека се испочитувани логичките законитости при донесување на одлуките. Конкретната фактичка состојба во корелација со применетите одредби од позитивното право произведува правно дејство како што се донесени одлуките по жалбите. Изреките во судските одлуки влијаат на содржината на образложенијата и се конзистентни со

нив. Образложенијата се кохерентни и аргументите на изреките се логични, како и на постапката на донесување на одлуките и на правилата на судското расудување. Одлуките се генерално разбирливи, без непотребни теоретизирања. Параграфите се кратки, јасни, како и речениците, кои се соодветно поврзани. Целата идеја на одлуките се пренесува од самиот почеток до крајот на одлуката. Постои единство на параграфите со целосна аргументација. Речениците се граматички точни на македонски стандарден јазик, без технички грешки. Во сите одлуки се давани одговори на сите жалбени наводи на странките, со образложение зошто се прифаќаат, односно не се прифаќаат, а фактичката состојба по правило не е препишувана од првостепениот суд, туку описно е изложена од страна на Апелациониот суд.

1.2.3. Квалитетот на судските одлуки во апелациското подрачје Скопје

Добиените квантитативни оценки за секоја анализирана пресуда на подрачјето на Апелациониот суд Скопје на одлуки на основните судови изгледа вака: 1,45, 5,09, 5,18, 5,18, 4,54, 5,18, 4,7, 5,18, 5,00, 5,18, 5,18, 4,54, 5,18, 5,18, 5,18 и 5,18;

■ Просекот што се добива како резултат на анализата од аспект на квалитет на одлуките изнесува 4,82 ИК.

При анализата на квалитетот на пресуди донесени од страна на Апелациониот суд Скопје се добиени следните резултати: 4,6, 4,8, 4,4, 3,0, 4,4, 5,14, 3,6, 4,8, 4,8, 4,8 и 4,8;

Просекот што се добива од аспект на анализа на квалитетот на одлуките изнесува 4,46 ИК, додека вкупниот просек за целото подрачје на Апелациониот суд Скопје и за одлуките на основните и на Апелациониот суд изнесува 4,67.

Глобално, со оглед на добиените резултати од аспект на квалитет на одлуките, а во интерес на просторот во овој извештај, сите погоре наведени карактеристики на одлуките на судовите од подрачјето на битолскиот и гостиварскиот суд, генерално, се содржани и во оваа анализа на одлуките на основните судови на подрачјето на Апелациониот суд Скопје.

Се забележува дека една одлука практично го намалува просекот на индексот на квалитет, одлука на Основниот суд Скопје, која го третира проблемот на исклучените корисници на топлинска енергија. Можеби овој коментар оправдано ќе задира и во делот на анализата и од аспект на воедначеноста на судските одлуки од другиот дел на анализата, но овие два критериуми на анализа, сепак, се суштински поврзани и на крајот даваат една целина и карактеристика на целата судска одлука.

Анализата покажува дека за невообичаена практика може да се смета фактор дека тужениот во оваа постапка се има повикано на тоа дека член 52, ст. 3 е укинат со одлука на Уставниот суд на РМ од 04.02.2009 година, па така одлуките донесени врз основа на оваа одредба не можат да произведуваат правни дејства, а ако извршувањето е започнато тоа треба да се запре. Тужениот се има повикано и на заштита на личните податоци, затоа што никогаш нема склучено договор, односно нема стапено во облигационен однос со тужителот, но и ова првостепениот суд не го има земено како неспорен, битен и одлучувачки факт при донесувањето на пресудата и при супсумпцијата на конкретната фактичка ситуација под позитивните правни норми во правниот поредок на РСМ. Во крајна линија доволно било, бидејќи нашата земја ја има ратификувано ЕКЧП, основниот суд што ја донел оваа одлука да се повика директно на конвенцијата, а и многу одредби од важечкиот ЗОО можат да најдат примена на овој конкретен случај, како што подоцна има утврдено и ВРСМ во начелното правно мислење од 20.02.2018 година. Ова е само еден пример за анализа, а според информациите што ми се достапни во овој момент се работи за помеѓу 10 и 20 илјади семејства, кои на нивно барање се исклучени од системот за затоплување на тужителот и овие сметки граѓаните или ги плаќаат за да избегнат судски постапки или постојано се соочуваат со вакви судски постапки, затоа што на секои два-три месеци тужителот доставува фактури и нотарски платни налози кај надлежни нотари.

Иако ова навидум изгледа како небитен или спор со мала вредност, речиси незначителна, од друга страна голем број граѓани се погодени со донесувањето на ваквите одлуки, а во крајна линија ваквиот начин на правораздавањето создава впечаток кај огромен број граѓани за неправо, посебно што за предмет на спорот од околу 1.000,00 до 1.500,00 денари и после намалените судски трошоци на крајот со нотарски, извршни и адвокатски трошоци и камати граѓанинот за еден ваков предмет плаќа околу 10.000,00 денари.

Дека ваквиот начин на одлучување е во спротивност со здравата правна логика зборува и пресудата на ЕСЧП донесена по повод апликацијата на тужителот Стрезовски против РСМ, каде што судот утврдил дека со ваквото постапување на тужениот му се повредени основни човекови права, но за тоа подолу во оваа анализа. Поради тоа, оваа одлука практично го расипува просекот на одлуките на основните судови на ова апелациско подрачје, бидејќи има добиено послаби оценки за критериумот правен силогизам при супсумпција, за објаснување на историјата на прашањето, претставување на прашањето (предметот на спорот), за претставување и примена на релевантните законски и подзаконски одредби и правните начела, разгледување и ценење на спротивставени аргументи, а воопшто и според другите критериуми се оценува како пресуда со потпросечен квалитет.

Ваква одлука на Апелациониот суд во Скопје е одлуката кај која Апелациониот суд одговара на недопуштени наводи за жалба во спор од мала вредност, за наводи

поради погрешно утврдена фактичка состојба поради што по неколку критериуми оваа одлука има добиено ниски оценки, па целокупната оценка на оваа одлука, односно ИК изнесува 3,0.

Од друга страна, една одлука на Апелациониот суд Скопје отскокнува од другите одлуки по својот квалитет и по сите критериуми за анализа од аспект на квалитет на судската одлука има добиено највисоки оценки, а тоа е одлуката која има добиено вкупен ИК 5,14 и е школски пример како треба да изгледа една судска одлука на апелационен суд.

ЗАКЛУЧОК

Што се однесува до анализата на квалитетот на овие судски одлуки, од нивна поединечна анализа на секоја одлука посебно, може да се констатира дека генерално сите одлуки имаат правилна структура, сите се со јасни изреки и во принцип не противречат на даденото образложение, без разлика на правниот силогизам при супсумпција, кохерентност на изреката со даденото образложение.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумпција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи, претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето со осврт на потребните и преземените активности на судот, и помалку или повеќе кај некои одлуки уште во првиот дел се прави вовед во прашањето.

Постои јасен опис на фактите и околностите што ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање објаснување на материјалните факти и примената на законските начела. Наведени се само факти што се важни за објаснување на одлуката во поголем број одлуки, а во некои од нив постои наведување и на небитни факти што непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Сите погоре наведени карактеристики на одлуките на судовите од подрачјето на битолскиот и гостиварскиот суд, генерално, се содржани и во оваа анализа на одлуките на основните судови на подрачјето на Апелациониот суд Скопје, како и на одлуките на Апелациониот суд Скопје.

1.2.4. Квалитетот на судските одлуки во апелациското подрачје Штип

Од анализата на квалитетот на одлуките на судовите од штипското апелациско подрачје ги добив следниве резултати: 5, 4,8, 5,18, 5,18, 5,18, 5,18, 4,9, 4,88 и 4,27 од основните судови на ова подрачје.

Додека, од одлуките на Апелациониот суд во Штип ги добив следниве резултати: 4,42, 2,6, 4,8 и 5,14;

Вкупниот просек на сите одлуки анализирани на ниво на подрачјето на Апелациониот суд Штип добиен врз основа на квалитет на судските одлуки изнесува **4,73** ИК.

И овде како и во претходните апелациски подрачја, неспорно е дека судските одлуки имаат логична структурираност со сите потребни елементи, образложенијата во принцип се кохерентни и нема образложенија кои се спротивни на изреката, односно ја поддржуваат од самиот почеток до крајот на образложението.

Правната логика кај само неколку од овие одлуки не е на ниво на кое би требало да биде, конкретно кај одлуката на еден основен суд на ова апелациско подрачје, каде што е евидентно е дека судот ја има пропуштено фазата на претходно испитување на тужбата и отстранување на формалните недостатоци, односно определување на вредноста на спорот од што зависи составот на судот, правото на изјавување на ревизија, висината на судските такси, висината на трошоците на постапката. Можеби, во овој случај ова влијание на неопределување на вистинската вредност на предметот на спорот ги нема сите овие реперкусии, но во крајна линија, со прениската вредност која не одговара на предметот на спорот се оштетува буџетот на РСМ.

Според анализата, со отстранување на ваквата практика ќе се постигне и воедначеност во смисла на тоа дека поради ова ќе се сретнат во практика случаи каде што за фактичка иста вредност на спорот, една странка ќе плати помали трошоци, додека друга странка ќе биде изложена на значително повисоки трошоци.

Исто така, на некој начин загрижувачка е одлуката која според анализата на нејзиниот квалитет има ИК од 2,6. Многу работи и спорни правни прашања кои жалителот основано ги има истакнато во жалбата се пренебрегнати од страна на судот, две деца од бракот на странките се оставени без никаква издршка, а во крајна линија судот можел во интерес на малолетните деца и по службена должност да ги прибави потребните документи и конечно и целосно да ги реши сите дилеми во врска со ова. Исто така, неразбирлив е начинот на плаќање на издршката која, за волја на вистината, е определена прениско без оглед на статусот на тужениот во поглед на неговото вработување. Во 21 век, ера на електроника и на онлајн-банкарство, судот коментира дека во законот не бил определен начинот на кој тужениот ќе врши исплата. И да не е определен начин на плаќање во законот, со оглед на денешните услови, ова може да се смета како правна празнина и судот овде требало да направи напор и чекор напред кон полесно извршување на обврските по основа на издршка. При логичко размислување, се поставува прашање, како би изгледало тоа плаќање на обврската за издршка на рака.

Поради сите овие пропусти, се оценува дека судот треба да биде во служба на граѓаните. Притоа, и покрај правните празнини, да изнајде начин на кој би можел да им ги олесни обврските на граѓаните кои произлегуваат од судските одлуки, но сето тоа да биде приспособено на реалното време, и сообразено на сегашниот начин на живеење и дејствување на сите субјекти.

Што се однесува до третирањето и постапувањето по работните спорови, на ова апелациско подрачје, се заклучува дека овие спорови се соодветно третирани, со мал број исклучоци.

ЗАКЛУЧОК

Констатацијата за квалитетот на одлуките на основните судови од апелациското подрачје Штип се однесува и за одлуките на Апелациониот суд Штип, со тоа што во делот на спецификите на одлуки на апелационен суд влегуваат и карактеристики, односно индикатори и за ваквите одлуки, а тоа е дека се испочитувани логичките законитости при донесување на одлуките. Конкретната фактичка состојба, во корелација со применетите одредби од позитивното право, произведува правно дејство како што се донесени одлуките по жалбите. Изреките во судските одлуки влијаат на содржината на образложенијата и се конзистентни со нив. Образложенијата се кохерентни и аргументите се логични на изреките, како и на постапката на донесување на одлуките и на правилата на судското расудување. Одлуките се генерално разбирливи, без непотребни теоретизирања. Параграфите се кратки, јасни, како и речениците, кои се соодветно поврзани. Целата идеја на одлуките се пренесува од самиот почеток до крајот на одлуката. Постои единство на параграфите со целосна аргументација. Речениците се граматички точни на македонски стандарден јазик, без технички грешки, можеби и во поголема мера од другите апелациски подрачја. Во сите одлуки се давани одговори на сите жалбени наводи на странките, со образложение зошто се прифаќаат, односно не се прифаќаат, а фактичката состојба по правило не е препишувана од првостепениот суд, туку описно е изложена од страна на Апелациониот суд.

1.3. КВАЛИТЕТ НА СУДСКИ ОДЛУКИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Од квантитативната анализа и добивањето на резултатите за ИК, како што е погоре изложено, по апелациските подрачја на четирите апелациони суда во земјава добиени се следните резултати:

- апелациско подрачје на Апелационен суд Битола ИК – 5,00;
- апелациско подрачје на Апелационен суд Гостивар ИК – 4,91;
- апелациско подрачје на Апелационен суд Скопје ИК – 4,67; и
- апелациско подрачје на Апелационен суд Штип ИК – 4,73.

Според добиените резултати, ИК на национално ниво изнесува **4,82**.

Ако ја имаме предвид методологијата на ова истражување, како и случајно избраните одлуки за анализа од сите подрачја на апелационите судови во РСМ, кои може да се сметаат за соодветен репрезент на сите судски одлуки, резултатот на национално ниво е задоволителен.

Од објавените пресуди, кои се случајно одбрани од интернет-страницата на ВСРСМ, се стекнува впечаток дека сепак најголемиот притисок на судовите, во смисла на број на предмети, е во апелациското подрачје на Апелациониот суд во Скопје, според бројот на објавените пресуди. Ова не е оправдување за добиениот резултат, затоа што се работи за сосема мали и нијансирани разлики во однос на другите апелациски подрачја, но сепак оптовареноста со голем број предмети не може да се споредува со фактичката состојба на терен, каде што одредени судии во помалите места имаат месечно предмети колку што судија во Скопје решава за еден ден.

На национално ниво, веќе е апсолвирано прашањето, односно критериумот како по својата форма и структура треба да изгледа една судска одлука и овој параметар генерално е почитуван во целата земја, од сите четири апелациски подрачја.

Важен елемент, кој се чини дека судовите, а посебно основните судови на сите подрачја го игнорираат, а со тоа се комплицира целата постапка, е фактот што во многу случаи се прескокнува фазата на претходно испитување на тужбата, нешто што е многу важно и што придонесува уште на почетокот да се расчистат многу важни процесни пречки и да се добие поекономичен и побрз и повоедначен начин на разрешување на судските спорови. Доколку редовно основните судови ја практикуваат оваа постапка на претходно испитување на тужбата, постапките би

биле многу поефективни, така што или ќе се отфрли тужбата во оваа фаза или ќе продолжи постапката со објективни и воедначени критериуми кај сите апелациони подрачја. Со тоа би се ставило крај на случаите каде што за ист правен проблем, односно предмет на спорот во различни судови ќе се расправа според различни вредности на споровите, а ќе придонесе и за воедначеноста и единствена судска практика.

Правната логика е исто така многу битен конститутивен елемент на една судска одлука. Во само неколку одлуки од сите анализирани судски одлуки се има случено правната логика да не е на задоволително ниво и да се направи погрешна супсумпција, и тоа или поради постоење на некоја правна празнина или поради несоодветност или незаконитост на подзаконските акти кои се во сила или поради занемарување на европското законодавство, кое би требало веќе да е општо прифатено и во одредени случаи судската практика поврзана со ЕКЧП похрабро да се применува на ваквите слабости кои постојат во нашиот правосуден систем.

Навистина ги разбираам дилемите што одредени судии веројатно ги имаат кога треба да се одлучи според позитивните подзаконски акти, кај кои се забележува дека нешто не е како што треба, од една страна или од друга страна да се „ризикува“ со примена на судска практика и на некој начин да се донесе правична, но формално незаконита одлука. Од друга страна, за сите закони и подзаконски акти, кои помалку или повеќе е очигледно дека не соодветствуваат со нашиот правен поредок, треба сè повеќе чинители на правниот систем да се охрабруваат и да поднесуваат иницијативи пред Уставниот суд на РСМ заради поправање на ваквите прописи кои очигледно системот веќе ги има надраснато и се „производители“ на неквалитетни одлуки или на квалитетни одлуки за кои обичниот граѓанин ги чувствува како неправда.

2.

**АНАЛИЗА
НА КВАЛИТЕТОТ
ОД АСПЕКТ НА
ВОЕДНАЧЕНОСТА НА
СУДСКИТЕ ОДЛУКИ
ВО ОБЛАСТА НА
ГРАЃАНСКОТО ПРАВО**

Воедначеноста на судските одлуки, како еден од предусловите за правната сигурност, а со тоа и владеењето на правото, во Уставот на Република Северна Македонија е гарантирана во член 101, каде што е наведено дека Врховниот суд во Републиката го обезбедува единството во примената на законите од страна на судовите. Видливо е дека Уставот му ја дава обврската на Врховниот суд да се грижи за единствена примена на законите, но оваа уставна норма имплицитно наведува обврска и на судовите, независно од нивниот вид и инстанција, да го почитуваат ова правило, трудејќи се да направат баланс меѓу слободата на судското убедување и единствената примена на законите, која подразбира приспособување на постојната практика.

Законодавецот во член 37 став 2 во Законот за судовите ја разработува уставната норма и се наведува дека начелните ставови и начелните правни мислења што ги утврдува Врховниот суд на општа седница се задолжителни за сите совети на Врховниот суд. Но, ваква обврска Законот за судовите не предвидува за пониските судови и остава простор оваа празнина да се толкува пошироко – дека Врховниот суд е крајната инстанција и судовите треба да се приспособат на стандардите и практиката на судот, доколку сакаат нивните судски одлуки да бидат оценети како квалитетни, но и може да се стави оваа законска норма во корелација со претходно цитираната уставна норма и да се изведе заклучок дека имплицитно овие начелни ставови и начелни правни мислења треба да бидат задолжителни и за пониските судови.

Во член 66 од Судскиот деловник е предвидено да се формираат оддели за судска практика. Во член 19 е предвидено претседателот на судот, доколку во работата на одделите, судските совети и судиите поединци воочи нееднакво постапување или постапување спротивно на прописите или отстапување од востановената судската практика на повисоките судови, доставува писмен предлог за да се разгледаат на седница на оддел или на Специјализираното судско одделение.

Според член 72, при обработката се користат податоците од автоматизираниот компјутерски систем за управување со судските предмети, а донесените значајни правосилни одлуки систематизирани по правни области судовите ги објавуваат во билтен најмалку еднаш годишно.

Одделот за судска практика при Врховниот суд работи кон осигурување на единствена примена на законот, учествува во подготовка на предлог (нацрт) начелни ставови и начелни правни мислења на Општата седница, по укажување од пониските судови за тоа дали одредена одлука е во согласност со правното стојалиште изразено во некоја поранешна или истовремена одлука врши проверка на одлуки на Врховниот суд, а ја следи и проучува судската практика на пониските судови, преку доставени одлуки по одредени правни прашања.

Врз основа на Судскиот деловник, Врховниот суд има и работно тело за воедначување и следење на судската практика.

Според член 75 од Судскиот деловник, претседателите на сите оддели во судот се должни да ги доставуваат правните мислења и заклучоците до претседателот на одделот за судска практика или судијата задолжен за судската практика. Претседателот на одделот за судската практика го определува начинот на кој одделот за судска практика ги евидентира правните мислења прифатени на седница на одделот, на заедничките седници на оддели или на седница на судии. Претседателот на одделот го определува начинот на евидентирање и објавување на судската практика и е во постојана комуникација со претседателите на одделите на судската практика од другите судови. Согласно член 386 од Законот за парнична постапка, судот кај кој предметот е вратен на повторно судење е врзан за тој предмет со правното сфаќање врз основа на кое се заснова решението на ревизискиот суд со што е укината побиваната второстепена пресуда, односно со која се укинати второстепената и првостепената пресуда. Исто така, второстепениот суд може да дозволи ревизија со конкретизирање на опфатот на правното прашање кое би се покренало пред Врховниот суд, ако оцени дека одлуката во спорот зависи од решавање на некое материјално-правно или процесно-правно прашање важно за обезбедување единствена примена на законот и воедначување на судската практика.

2.1 КАРАКТЕРИСТИКИ НА ПРИМЕРОКОТ

Заради анализа на квалитетот од аспект на воедначеноста на судските одлуки во областа на граѓанското право, направена е анализа на 5 одлуки на Апелациониот суд Битола, 7 одлуки на основните судови од апелациското подрачје на Апелациониот суд Битола или вкупно 12 одлуки, 4 одлуки донесени од Апелациониот суд Гостивар, 8 одлуки донесени од основни судови на апелациското подрачје на Апелациониот суд Гостивар или вкупно 12 одлуки, 7 одлуки донесени од Апелациониот суд во Скопје, 13 одлуки на основните судови од скопското апелациско подрачје или вкупно 20 одлуки, 4 одлуки донесени од Апелациониот суд Штип и 4 одлуки на основни судови од штипското апелациско подрачје или вкупно 8 одлуки за ова подрачје. На национално ниво, вкупно 52 одлуки беа предмет на анализа од аспект на воедначеноста на судските одлуки. Дел од овие одлуки беа анализирани и од аспект на квалитет на судските одлуки погоре, бидејќи ги задоволуваа критериумите и по двата основа за анализа согласно на целите на овој проект.

Овие одлуки согласно целите и задачите од методологијата се избрани како одлуки кои се донесени во периодот од 01.01.2017 година до 31.12.2020 година и каде што една од странките во овие одлуки е граѓанин односно граѓани.

Правните прашања што се опфатени и беа подобни за опсервација се од најразлична природа, прашања за кои Врховниот суд има начелни правни мислења, односно ставови или сентенции, кои подолу ќе бидат третирани, се определување на вредноста на спорот, надоместок на штета, исплата на надоместоци од работен однос, начелното правно мислење за исклучените корисници на топлинска енергија, уредност на поднесоци, а посебно тужбата како иницијален поднесок за почнување на парничната постапка и сл.

Напомената од погоре, дека несоработката од одговорните и повикани лица кај сите овие судови, важи и за прибирањето и на овие одлуки, и исто како и одлуките за квантитативна и квалитативна анализа, и овие одлуки се собрани од официјалната интернет-страница на ВСРСМ, каде што и се објавени. Сите овие одлуки се одбрани по сосема случаен избор, со внимание од претходно да има востановена судска практика, став, сентенција или мислење од ВСРСМ или европска пресуда која е донесена по апликација од наши граѓани.

2.2. АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ НА ОДЛУКИТЕ ОД АСПЕКТ НА ВОЕДНАЧЕНОСТА НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ НА НИВО НА АПЕЛАЦИСКИ ПОДРАЧЈА

2.2.1. Воедначеност на судските одлуки во апелациското подрачје Битола

Со анализа на одлуките донесени за ова апелациско подрачје според квантитативните показатели, од аспект на нивната воедначеност, во согласност со методологијата, добиени се следните резултати: 7,5, 0, 0, 0, 0, 0, 6, 0, 0, 0, 0 и 0;

Со ваквите квантитативни показатели на анализираните одлуки се добива индекс на воедначеност кој изнесува **1,22** на ниво на апелациското подрачје на Апелационен суд Битола.

Во суштина, ако се направи споредба на добиените квантитативни резултати, според овој критериум на воедначеност во споредба со анализата од аспект на квалитетот на судските одлуки, веднаш ќе се забележи драстична разлика, со оглед на тоа дека квантитативните мерила се определени и аплицирани на пресудите според иста методологија.

Во продолжение следуваат неколку одлуки од ова апелациско подрачје кои се покарактеристични и ќе бидат соодветен репрезентативен пример за тоа какви се ставот и практиката на судовите на ова апелациско подрачје.

Типичен пример за тоа е една анализирана пресуда на Апелациониот суд Битола каде што тужителите имаат поведено спор за утврдување повреда на правото на еднаквост (дискриминација), повреда на правото на слободно движење во и надвор од територијата на РСМ, повреда на честа, угледот и достоинството и надоместок на нематеријална штета. При донесувањето на оваа пресуда, Апелациониот суд изготвил исклучително квалитетна пресуда со високи квантитативни показатели, а бидејќи тужениот се повикува во оспорувањето на основаноста на тужбеното барање на „шенген бордер код“, овој суд го зема предвид овој пропис, но основано констатира дека ваквиот пропис, бидејќи не е ратификуван од РСМ, не може да биде предмет на анализа и примена во нашиот правен систем и оправдано ја отфрла неговата примена. За да биде оваа пресуда комплетна и издржана по сите критериуми на анализа според овој проект, Апелациониот суд овде можел слободно да се повика на Европската конвенција за човекови права од каде што може да црпи норми во смисла на непобитно уважување на тужбеното барање на тужителите.

Кај друга пресуда на истиот суд, предмет на тужбеното барање е надоместок на нематеријална штета поради повреда на лични права, каде што има тужба од тужителот и по истата основа има противтужба на име надоместок на нематеријална штета за претрпени душевни болки поради повредена чест и углед, сторена со поднесување законски неосновано тужбено барање за надоместок на нематеријална штета според Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, од тужениот. Апелациониот суд сосема коректно и врз основа на доказниот материјал во списите на предметот ја има донесено оваа пресуда, но останува впечатокот дека многу срамежливо во своето образложение само наведува дека на вака утврдената фактичка состојба, првостепениот суд со примена на одредбите од чл. 2, чл. 7, 9, чл. 15 и 16 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета, како и одредбите од чл. 6 ст. 1 и чл. 10 од Европската конвенција за човекови права, нашол дека и тужбеното барање на тужителот и противтужбеното барање на тужениот се неосновани и одлучил на начин како во изреката на побиваната пресуда. Овде свесно или несвесно е изоставена посигурна, појасна и суштински образложена примената на Европската конвенција за човекови права, со што пресудата би била комплетна во вистинска смисла на зборот.

Следен пример за неприменување на судската практика постои во една пресуда на Апелациониот суд Битола, каде што предмет на спорот е надоместок на нематеријална штета, вредност на спорот е 150.000,00 денари, заради определување справедлив паричен надоместок за нематеријална штета поради повреда на личните права на тужителот, каде што и покрај постоењето начелен правен став на ВСРМ од 04.03.2016 година, за штета предизвикана од каснување на куче, во овој случај судот не се повикал на овој став иако имал можност, а образложението во оваа смисла би било поиздржано, иако во принцип се работи за законита и правилна пресуда со одличен квалитет според методологијата за анализа на тие показатели.

Во продолжение при анализата на воедначеноста на друга пресуда, каде што има можност за примена на начелното правно мислење на ВСРМ од 20.02.2018 година, кое се однесува на корисниците на топлинска енергија кои немаат статус на исклучени корисници и не треба да го плаќаат фиксниот дел од надоместокот за топлинска енергија, овој суд ја пропуштил можноста да го вгради ова начелно правно мислење при донесувањето на оваа одлука. Во оваа смисла, постои и репер донесен од Европскиот суд за човекови права во корист на граѓаните, на кои им е наметната обврската да плаќаат за топлинска енергија, иако не ја користат. Како што има посочено ЕСЧП, апликацијата била поднесена од сопственици на станови кои се жалат на тоа дека противправно им е наметната обврската да плаќаат за парното греење во колективните објекти за домување, односно во зградите во кои живеат, со што им се нарушиле загарантираните права за мирно уживање на сопственоста, на кое нешто упатува и Европската конвенција за човекови права. При анализа на одлуките од апелационското подрачје на Апелациониот суд Скопје, веќе

има некои пионерски почетоци на примената, односно уважувањето на начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ, а постепено и Европската конвенција за човекови права наоѓа соодветен простор за примена при донесувањето на ваквите одлуки.

При донесувањето на една одлука, Апелациониот суд Битола имал можност со повикување на сентенцијата Рев. 2 бр. 532/2015 која е донесена на 12.5.2017 година да ја поткрепи својата одлука затоа што сосема е погодна и третира ист правен проблем кој е претставен во одлуката на овој суд. Имено, во оваа сентенција е утврдено дека минимална висина на надоместок за годишен одмор, согласно член 12 став 4 од Законот за работните односи в.в. со Колективен договор на работодавецот согласно чл. 12 од ЗРО, правата од работен однос утврдени со Уставот, закон и колективен договор, не можат да се одземаат или да се ограничат со акти и дејства на работодавецот, се утврдува дека висината на надоместокот за годишен одмор се определува со закон и колективен договор и не може да се исплати во понизок износ од определенитот. Токму во оваа правна работа на тужителот, меѓу другиот дел на тужбеното барање за надоместоци како дел од тужбеното барање, е исплатата на регрес за годишен одмор. Работодавецот се обидел на некој начин да ја избегне оваа обврска, но со правилната примена на ЗРО на тужителот му е уважено тужбеното барање, а со оваа одлука првостепената пресуда е потврдена. Овде, заради уште посилна аргументација, би можело да дојде до повикување од страна на судот на оваа сентенција, бидејќи таа комплетно го третира овој правен однос.

Следуваат одлуки на основните судови од подрачјето на Апелациониот суд Битола од аспект на нивната воедначеност и како прва е една одлука која ја има донесено Основниот суд во Крушево.

Карактеристичен момент што веднаш паѓа во очи е определената вредност на спорот за која ЗПП и Законот за судски такси имаат одредби како се утврдува, кој треба да ја наведе, да ја утврди, до кога може да ја утврди и сл. Имено, согласно ЗПП член 33:

(1) Ако тужбеното барање не се однесува на паричен износ, но тужителот во тужбата навел дека се согласува наместо исполнување на тоа барање да прими определен паричен износ, како вредност на предметот на спорот, ќе се земе тој износ.

(2) Ако тужбеното барање се однесува на сопственички спорови, за определување на вредноста на спорот меродавна е прометната вредноста на имотот, предмет на спорот, што тужителот е должен да ја определи во тужбата.

(3) Ако во случајот од ставот (2) на овој член вредноста на предметот на спорот тужителот очигледно ја определил многу високо или многу ниско, така што се поставува прашање за составот на судот или за правото на изјавување ревизија, судот најдоцна до закажување на подготвителното рочиште брзо и на погоден начин ќе ја утврди вредноста на спорот. Во сите други случаи, кога тужбеното барање не се однесува на паричен износ, како вредност на предметот на спорот се смета висината на таксената основица.

Во Законот за судски такси Глава III. УТВРДУВАЊЕ НА ВРЕДНОСТА ЗА НАПЛАТУВАЊЕ НА ТАКСА член 18 е определено дека:

(1) Таксите се плаќаат според вредноста на барањата, односно на предметот на спорот, кога таа може да се утврди, односно според вредноста определена со овој закон.

(2) За утврдување на вредноста на барањето, односно на предметот на спорот соодветно се применуваат одредбите од Законот за парничната постапка за утврдување на вредноста на предметниот спор заради определување на стварната надлежност, доколку со овој закон поинаку не е определено.

(3) Вредноста на барањето, односно на предметот на спорот заради наплата на таксата (во натамошниот текст: таксена основица), се утврдува според вредноста што ја имало барањето, односно предметот на спорот во времето на поднесувањето на поднесокот, односно преземањето на дејството.

Во член 25 е определено дека (1) Ако судот утврди, врз основа на претходно извршени потребни проверувања, дека вредноста на спорот за определување на таксената основица странката ја определила многу високо или многу ниско, судот најдоцна до закажување на подготвително рочиште брзо и на погоден начин ќе ја утврди вредноста на спорот.

Во наведената одлука вредноста на овој сопственички спор тужителот ја има утврдено на износ од 40.000,00 денари.

Ова правно прашање е многу важно, поради тоа што нашите судови имаат дијаметрално спротивни ставови по ова прашање. Поради неединственото толкување на одредбите од ЗПП и одредбите од Законот за судски такси и ваквите неоедначени ставови, доаѓаме до ситуации кога за спор за утврдување право на сопственост (сопственички спор) Основниот суд во Крушево ја води постапката со вредност на спорот од 40.000,00 денари, додека некој друг суд за истата оваа постапка вредноста на спорот ја определува на 10 милиони денари.

Поради ова, Врховниот суд на РСМ, Оддел за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правните прашања од интерес за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парничната постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 79/05, бр. 110/08, бр. 83/09, бр. 116/10), на седница одржана на ден 23.02.2015 година, донел неколку правни мислења, меѓу кои и тоа дека судот може по службена должност да ја утврди вредноста на предметот на спорот која е меродавна за утврдување на составот на судот, правото на изјавување ревизија и во други случаи предвидени со Законот за парничната постапка, најдоцна до закажување на подготвително рочиште и дека во споровите што се однесуваат на непарични побарувања, меродавна вредност е онаа што тужителот ја назначил во тужбата и на кој износ била платена судската такса, доколку утврдувањето на вредноста на спорот не е уредено на друг начин со Законот за парничната постапка. Токму поради ова правно прашање за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична постапка, Врховниот суд на РСМ ги има донесено овие правни мислења, за да нема разногласие во примената на овие одредби. Од друга страна, ваквото нереагирање од страна на првостепениот суд на очигледно ниско утврдената вредност на овој спор е на граница на спротивност со чл. 3 ст. 3 од Законот за парнична постапка, односно судот дозволил на штета на буџетот на РСМ странките недозволено да располагаат, не со своето барање туку со висината на платените судски такси. Меѓу другото, и заради ова судот како „господар на спорот“ треба по службена должност да се грижи за единствена примена на законите и за воедначеноста на судските одлуки и по ова прашање. Поради овие факти, оваа пресуда по ова прашање, односно по примената на начелното правно мислење, има добиено квантитативна оценка 0.

Во една пресудата донесена во 2019 година на Основниот суд во Битола повикувањето на одлуката на Одлуката на Уставниот суд на РСМ У. бр. 94/2019 од 12 мај 2020 година, објавена во „Сл. весник на РСМ“, бр. 136 од 27 мај 2010 година со која се укинува член 18 став 2 од Законот за извршување, според кој извршителите пресметуваат камата на досудените трошоци во судската постапка содржани во извршната исправа – пресуда, сметано од донесувањето на извршната исправа со појаснување дека извршителите не можат да пресметуваат камата на трошоци ако тоа не е изречно наведено во извршната исправа. Ова повикување на оваа одлука како репер не се однесува на главната работа која е предмет на овој спор, но е позитивен пример од страна на првостепениот суд за внимавањето на позитивната судска практика и одлуки на кои може да се повика заради единствена примена на правото.

Од тие причини, тужителот со барањето за надоместок на трошоците истакнал и барање за каматата. Со оглед дека и барањето за надоместок на процесни трошоци е парично побарување, судот сметал дека тужителот има право на законска камата

согласно член 266 од 300 доколку постои задоцнување во плаќањето. Од истите причини, судот го задолжил тужениот да му исплати на тужителот процесни трошоци во вкупен износ од 64.926,00 денари, во рок од 8 дена по приемот на пресудата, а доколку тоа не го стори, по истекот на овој рок е должен да плати законска казнена камата во висина на референтната каматна стапка на Народната банка на РСМ што за секое полугодие важела на последниот ден од полугодие што му претходело на тековното полугодие, зголемена за 8 процентни поени на овој износ до конечната исплата.

Следна пресуда за анализа од аспект на воедначеноста на судските одлуки е пресудата од 2020 година донесена од страна на Основниот суд Охрид која го третира прашањето на надоместок на материјална и нематеријална штета за претрпени физички болки, претрпен страв, како и на име душевна болка поради намалена животна активност предизвикана од каснување од куче за која Врховниот суд на РСМ на 04.03.2016 година има донесено начелно правно мислење по ова правно прашање, доколку кај судовите се јавува дилема во поглед на пасивната легитимација на тужените.

Поради тоа што во практика се појавуваа дилеми по однос на тоа кој е легитимиран да има пасивна легитимација во ваквите спорови, Врховниот суд на РСМ го има донесено ова начелно правно мислење, но овој суд при донесувањето на одлуката воопшто не се повикува, веројатно затоа што ниту тужениот не приговарал на оваа околност.

Понатаму, уште една одлука кај која е нејасно како е определена вредноста на спорот кога се работи за сопственички спор, а по ова прашање Врховниот суд на РСМ, Оддел за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правните прашања од интерес за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична постапка („Службен весник на Република Македонија“, бр. 79/05, бр. 110/08, бр. 83/09, бр. 116/10), на седница одржана на 23.02.2015 година, донел неколку правни мислења меѓу кои и тоа дека судот може по службена должност да ја утврди вредноста на предметот на спорот, која е меродавна за утврдување на составот на судот, правото на изјавување ревизија и во други случаи предвидени со Законот за парничната постапка. Токму поради ова правно прашање, за единствена примена на правото и воедначување на судската практика во врска со примена на Законот за парнична постапка, ВРСМ ги има донесено овие правни мислења. Доколку се разгледа пресудата, може да се види дека се работи за утврдување на правото на сопственост на градежно изградено земјиште, земјиште под зграда, за објект кој се наоѓа на тоа земјиште, што значи дека во оваа постапка предмет на спорот се неколку недвижности за кои никако не би можело да се согласиме дека нивната вредност изнесува 200.000,00 денари колку што има наведено тужителот во тужбата.

Овде стојат истите забелешки од погоре, дека прениско е определена вредноста на овој спор, а уште повеќе што согласно вториот начелен став наведен погоре во споровите кои се однесуваат на непарични побарувања, меродавна вредност е онаа која тужителот ја назначил во тужбата и на кој износ била платена судската такса, доколку утврдувањето на вредноста на спорот не е уредено на друг начин со Законот за парничната постапка. Ако во овој случај е јасно, а неспорно е дека со ЗПП на друг начин е уредено определувањето на вредноста на спорот, а згора на тоа ЗПП има одредби што определуваат дека доколку има повеќе тужбени барања, вредноста на предметот на спорот се определува како збир на вредностите на секое барање посебно. Поради тоа, оваа судска одлука не е усогласена ниту со начелното правно мислење на ВСРСМ, а ниту, пак, со ЗПП.

Во една одлука донесена во 2020 година на Основниот суд Струга е карактеристично тоа што за ова правно прашање ВСРСМ има донесено заклучок од 11.09.2015 година, каде што по извршена проверка на одлуките на Врховниот суд на Република Македонија Рев. 2 бр. 69/2014 од 04.02.2015 година и Рев. 2 бр. 484/2014 од 19.02.2015 година, констатирано е отстапување од судската практика во одлуката на Врховниот суд на Република Македонија Рев. 2 бр. 484/14. Во оваа пресуда се работи токму за ваков правен проблем. Имено, овде се укажува на разлика во примената на член 203 од Законот за сопственост и други стварни права во судската практика.

Врховниот суд на Република Македонија со пресуда Рев. 2 бр. 484/2014 од 19.02.2015 година ја усвоил ревизијата на тужителот и ја преиначил пресудата на Апелациониот суд Гостивар, така што жалбата на тужениот е одбиена како неоснована, а пресудата на првостепениот суд во усвоениот дел е потврдена. Според образложението на наведената пресуда, Врховниот суд на Република Македонија при примената на материјалното право се повикува на одредбата од член 203 став 1 од Законот за сопственост и други стварни права, според која сопственикот на послужната ствар има право на надоместок за утврдена службеност. Притоа, во пресудата на Врховниот суд се наведува „...во конкретниот случај тужителот како сопственик на послужната ствар бара исплата на надомест за утврденото право на службеност на предметната недвижност, па со оглед на тоа што правото на службеност е апсолутно стварно право кое не застарува, правилен е заклучокот на првостепениот суд дека не постои застареност на тужбеното барање на тужителот...“ Меѓутоа, Врховниот суд на Република Македонија со пресуда Рев. 2 бр. 69/2014 од 04.02.2015 година, ревизијата на тужителот ја одбил како неоснована. Притоа, во пресудата на Врховниот суд се наведува „...тужбеното барање на тужителот е парично, односно надоместок за воспоставена службеност. Со ниту еден друг член од Законот за сопственост и други стварни права не е регулирано во кој рок застарува ова право, па во ваков случај, според Врховниот суд на Република Македонија, важат општите одредби за застареност, предвидени со Законот за облигационите односи...“ Оттука, со примена на одредбата од чл.

360 од Законот за облигационите односи, Врховниот суд заклучува дека пониските судови правилно прифатиле дека побарувањето на тужителот е застарено од причина што тужбата е поднесена по истекот на општиот рок од 5 години, со оглед дека тужителот недвижноста ја стекнал по пат на наследување од неговиот татко со веќе воспоставена службеност, па од моментот кога го остварил корисничкото право (1983 година), до поднесување на тужбата (23.05.2011 година) е поминат период повеќе од 30 години. Во досегашната судска практика на Врховниот суд на Република Македонија, во слична фактичка и правна ситуација, изразено е стојалиште дека тужбеното барање што се однесува за надоместок за комунално-техничка или индустриска службеност претставува парично побарување, кое според општите одредби од Законот за облигациони односи застарува во рок од 5 години (пресуда на ВСРМ Рев. бр. 489/2009 од 02.07.2009 година). Имајќи го ова предвид, овој суд при донесувањето на оваа одлука би имал уште еден аргумент повеќе при одбивањето на тужбеното барање на тужителот, затоа што се работи за речиси идентична правна ситуација.

Како што може да се забележи, од обезбедените одлуки за ова апелациско подрачје и од нискиот степен на воедначеност што произлезе од квантитативното оценување на секоја поединечна одлука, може да се констатира дека во ова апелациско подрачје се прават напори за посериозни почетоци за примена и на судската практика како извор на правото, со напомена ваквиот тренд да биде поддржан од надлежните чинители на правото, од повисоките судови и одлуките кои во себе содржат повикување на каква било соодветна судска практика да бидат ценети како одлуки со повисок квалитет.

2.2.2. Воедначеност на судските одлуки во апелациското подрачје Гостивар

Со анализа на одлуките донесени за ова апелациско подрачје, според квантитативните показатели, согласно методологијата се добиени следните резултати: 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0 и 0;

Ваквите показатели на анализираните судски одлуки укажуваат дека пресудите донесени на подрачјето на Апелациониот суд во Гостивар воопшто не се воедначени со судската практика, односно за правните прашања за кои има судска практика воопшто нема повикување на истата.

Ваков пример за невоедначеност на судската практика е донесената одлука на Апелациониот суд Гостивар кај која предмет на тужбеното барање е надоместок на име нематеријална штета и тоа за претрпени физички болки, за претрпен страв, за претрпени душевни болки поради намалена животна активност со казнена камата сметана на вкупниот досуден износ, согласно позитивните прописи, како и за

материјалната штета со камата сметано од денот на поднесување на тужбата, а на вкупниот износ на нематеријална штета од денот на пресудувањето. По ова правно прашање Врховниот суд на РСМ го има донесено начелното правно мислење од 04.03.2016 година кое е наведено и за него е коментирано и погоре при анализа и на други судски одлуки, а повикувањето на истото од страна на првостепениот суд би значело поголема воедначеност и примена на судската практика како извор на правото.

При анализа од аспект на воедначеноста на одлуката донесена во 2018 година од страна на Апелациониот суд Гостивар во 2018 година, чиј предмет на спорот е надоместок за експропирано земјиште, за кое правно прашање правно мислење има донесено Одделот за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правните прашања од интерес за единствена примена на правото и воедначување на судската практика, на седница одржана на 26.02.2016 година, според кое надоместокот за експроприрана недвижност во постапката пред судот, се определува по пазарната вредност според видот и карактерот на недвижноста во времето на експропријацијата, врз основа на податоците од Катастарот на недвижности, независно од тоа за кои потреби и намена се експроприра таа недвижност. При донесувањето на оваа одлука, судот во целост ги има испочитувано сите правила и прописи од Законот за вонпарнична постапка, од Законот за експропријација и донесената одлука е правилна и законита, но со оглед на тоа дека ова правно мислење е со понов датум би можело значително да придонесе во воедначувањето на примената на законите.

Кај одлуката на истиот суд од 2020 година, донесена по повод жалбата на тужениот – единица на локалната самоуправа, предмет на спорот е надоместок на штета причинета од кучиња скитници за која заради воедначување на судската практика, на седница одржана на 04.03.2016 година, ВСПСМ има донесено начелно правно мислење.

И во овој случај, повикувањето на овој репер би придонел до воедначување на одлуките што се донесуваат по ова прашање.

Слична е состојбата и кај следниот предмет за анализа од аспект на воедначеноста на одлуките донесена во 2018 година, каде што се работи за скоро идентична ситуација, односно правно прашање каде што судот, исто така, не го има употребено при својата аргументација наведеното правно мислење на ВСПСМ.

При анализа на воедначеноста со судската практика на една судска одлука на Основниот суд Гостивар донесена во текот на 2017 година, може да се констатира дека оваа постапка е завршена со решение со кое поднесената тужба на тужителот се отфрла како неуредна. Судот при претходно испитување на тужбата согласно чл. 266 од ЗПП, од увид во тужбата и приложените докази, утврдил дека таа не го

содржи сето она што е потребно за да може судот да постапи по неа, кон тужбата не доставил доказ за лична идентификација на тужителот, фотокопија од валидна лична карта на тужителот, и кон неа доставил фотокопија од неважечка лична карта на тужителот, со рок на важење до 12.01.2006 година. Со оглед на тоа што тужбата не го содржи сето тоа што е потребно согласно чл. 98 ст. 3 од ЗПП, а согласно чл. 101 ст. 1 од ЗПП поднесоците што се поднесени од полномошник, а кои се неразбирливи или не ги содржат податоците од член 98 ставовите (3), (4), (5) и (8) на овој закон или не се поднесени во доволен број примероци кога тие се поднесени во писмена форма, судот ќе ги отфрли.

Во оваа смисла е и донесената сентенција од Врховниот суд на РСМ, значајна одлука на ВСПМ Рев. 3 бр. 20/2014 год. Каде што и овој суд согласно член 98 став 3 од Законот за парничната постапка смета дека поднесоците мораат да бидат разбирливи и да го содржат сето она што е потребно за да може да се постапи по нив. Тие особено треба да содржат: означување на судот, име и презиме поткрепени со доказ за лична идентификација, живеалиште, односно престојувалиште на странките, односно фирмата и седиштето на правното лице запишани во Централниот регистар на Република Македонија или друг регистар поткрепени со доказ од соодветниот регистар, нивните законски застапници и полномошници, ако ги имаат, предмет на спорот, вредноста на спорот, содржина на изјавата и потпис на подносителот, односно електронски потпис, електронска адреса и телефон за контакт.

Согласно член 101 став 1 од истиот закон, поднесоците што се поднесени од полномошник, а кои се неразбирливи или не ги содржат податоците од член 98 ставовите (3), (4), (5) и (8) на овој закон или не се поднесени во доволен број примероци кога тие се поднесени во писмена форма, судот ќе ги отфрли.

Имајќи ги во предвид цитираните законски одредби, како и фактот дека предметната тужба била поднесена од страна на тужителот преку полномошник адвокат и притоа таа не содржи податоци во писмена форма за фирмата и седиштето на правното лице запишано во Централен регистар на Република Македонија, поткрепени со доказ од соодветниот регистар, произлегува дека пониските судови правилно заклучиле дека тужбата не ги содржи сите потребни податоци предвидени во член 98 став 3 од Законот за парничната постапка, поради што истата ја отфрлиле, согласно член 101 став 1 од истиот закон.

Оваа сентенција се однесува за правни лица, но истите одредби се применуваат и кога се работи за физички лица кои се тужители во спор, а тужбата ја поднесуваат преку полномошник адвокат.

Сите овие забелешки и коментари се однесуваат и на одлуката на истиот суд во оваа анализа која е донесена во 2017 година, бидејќи се работи за сосема идентична правна ситуација, односно согласно Законот за парничната постапка поднесоците што се поднесени од полномошник, а кои се неразбирливи или не ги содржат податоците од член 98 ставовите (3), (4), (5) и (8) на овој закон или не се поднесени во доволен број примероци кога тие се поднесени во писмена форма, судот ќе ги отфрли. Во практиката, неретко судовите имаа обичај да ја прескокнуваат фазата на претходно испитување на тужбата, која е од особено значење за правилниот тек на судската постапка. Имено, доколку судот ја прескокнал оваа фаза, обично доаѓа до закажување на подготвително рочиште или рочиште за главна расправа, а неретко и ваквите формални недостатоци на кои би приговарал тужениот ги одбива како неосновани, па кога веќе тужениот ќе мора да се впушти и во материјално расправање по тужбата потоа е веќе доцна за вакви приговори. Истото се случува и со правилното утврдување на вредноста на спорот, за кое прашање има забелешки кон некои од погоре анализирани одлуки, па поради овие и слични прашања фазата на претходно испитување на тужбата е особено важна.

При донесувањето на една одлука на Основниот суд Гостивар од 2019 година, предмет на спорот е утврдување на правото на сопственост, при што ако направиме споредба со погоре анализирани одлуки поврзани со ова правно прашање може да се види разлика и отстапување при определување на вредноста на спорот. По ова прашање Врховниот суд има донесено правни мислења од 23.02.2015 година, со кои за различни ситуации има донесено своивидувања за начинот на определување на вредноста на спорот. Во принцип, не е спорно дека има и признание од страна на тужените, дека се работи за целосно реализиран договор согласно на чл. 65 од ЗОО, но заради единствена примена на правото на целата територија на РСМ би било во ред кога овој суд при претходното испитување на тужбата меѓу другите дејства за претходно испитување правилно би ја имал утврдено вредноста на овој спор.

Една одлука донесена во текот на 2019 година е решение на Основниот суд Гостивар со кое тужбата на тужителот се отфрла како неуредна затоа што овој суд во фаза на претходно испитување на тужбата утврдил дека тужбата на тужителот поднесена преку полномошник е неуредна, поради тоа што во составот на тужбата не било внесено местото на живеење на тужителот и матичниот број на тужителот не бил поткрепен со доказ за лична идентификација, не бил доставен доказ копија од лична карта или пасош на тужителот. Во составот на тужба седиштето на првотужениот О.Г. на булевар Б.Г. број... застапуван од овластено лице градоначалникот А.Т. од Г. и ЈП К. ЦОГ, не бил поткрепен со доказ, не била доставена тековна состојба запишана во Централниот регистар на Република Македонија или друг регистар поткрепена со доказ од соодветниот регистар како правно лице. За второтужениот ЈП К. ЦОГ не било внесено седиштето, не бил наведен единствениот матичен број на субјектот на уписот ЕМБС за правните лица, не е доставен доказ тековна состојба

запишана во Централниот регистар на РМ или друг регистар поткрепен со доказ од соодветниот регистар како правно лице. Во списите на предметот, приложените докази кон тужбата, не биле приложени во доволен број примероци. Сето ова е во согласност со одредбите од ЗПП, но се чини дека ваквата практика почна да се применува откако Врховниот суд на РСМ го има донесено наведеното правно мислење.

Анализата на една одлука на Основниот суд Кичево од 2020 година со која се одлучува по тужба на работник за исплата на регрес за годишен одмор се однесува на правно прашање за кое Одделот за граѓански дела при Врховниот суд на Република Македонија, расправајќи по правното прашање за право на надоместок за исхрана и за регрес за годишен одмор, по влегувањето во сила на

Законот за работните односи („Сл. весник на РМ“, бр. 62/05), на седницата одржана на 25.05.2010 година, го усвоил заклучокот: „По стапувањето во сила на Законот за работните односи („Сл. весник на РМ“, бр. 62/05), нема основа за исплата на регрес за годишен одмор, доколку не е предвидено со колективен договор. Со ваквиот многу краток и јасен заклучок, односно со повикувањето на судот на овој репер и со утврдување дека тужениот нема потпишано поединечен колективен договор на ниво на работодавец со основачот – Општина М. Брод и репрезентативниот синдикат кај работодавецот, многу поедноставно и полесно би било образложувањето на ваквата одлука, а и наведената пресуда би била многу полесна за испитување во смисла на суштествени повреди од чл. 343 ст. 2, т. 14 од ЗПП.

Анализата на следната одлука на Основниот суд Кичево донесена во текот на 2020 година е идентична со погоре направените анализи на одлуки кои се однесуваат на надоместок на штета предизвикана од каснување на куче заради воедначување на судската практика, на седница одржана на 04.03.2016 година, ВСПСМ има донесено начелно правно мислење кое судот го нема искористено како репер при донесување на наведената одлука. Во оваа смисла е донесена и одлуката со шифра 20Г060 на истиот суд, овде солидарно се тужени и Општината и јавното претпријатие кое е одговорно за популацијата и грижата за бездомните кучиња, но сепак судот не го применил ова начелно правно мислење во смисла на воедначување на судските одлуки.

Карактеристика на ова апелациско подрачје е дека воопшто нема повикување на судска практика. Во воведот на оваа анализа е констатирано дека во процесот на прибирање на одлуките нема никаква соработка од надлежните и овие одлуки се собрани од веб-страницата на ВСПСМ, па така останува резервата дека можеби во практика и на терен ситуацијата не е баш ваква како што произлегува од оваа анализа, но во секој случај потребно е да се поработи на оваа проблематика во ова апелациско подрачје.

2.2.3. Воедначеност на судските одлуки во апелациското подрачје Скопје

Со анализа на одлуките донесени за ова апелациско подрачје, според квантитативните показатели, а од аспект на нивната воедначеност, согласно методологијата се добиени следните резултати: 0, 0, 0, 6, 0, 0, 0, 6, 0, 7,5, 0, 7,5, 0, 7,5, 7,5, 4,6, 0, 0, 0 и 7,5.

Со анализа на овие квантитативни податоци може да се добие резултат на воедначеност на одлуките од апелациското подрачје со индекс на воедначеност од **2,8**.

При донесување на одлуката донесена во текот на 2017 година од страна на Апелациониот суд Скопје нема повикување на правното мислење на ВСРСМ од 28.10.2013 година, каде што е јасно определено како се пресметува надоместок за неовластено преземање на електрична енергија, како што тужениот тврди од исклучено и неактивно броило. Доколку навистина било исклучено и неактивно броилото, тоа значи дека тужениот го манипулирал, а доколку го манипулирал во тој случај треба да се примени наведеното начелно правно мислење на ВСРСМ. Токму тоа и се случило во конкретниот случај, односно тужителот го исклучил тужениот откако констатирал дека на одјавеното исклучено броило од страна на тужениот има регистрирано потрошувачка на електрична енергија, што не би можело да се случи доколку е исклучено, односно неактивно, без определена манипулација од тужениот, така што, имајќи предвид дека тужениот го манипулирал броилото, и самото поставено тужбено барање во конкретниот случај е прениско поставено од страна на тужителот.

Со анализата на друга пресуда од областа на работното право, која ја донел Апелациониот суд Скопје, излегува дека неколку факти се важни за донесувањето на ваквата одлука со која е уважена жалбата на тужителот. Како прво, на кој датум е поднесена тужбата, како второ, дали поднесувањето на тужбата до месно ненадлежен суд влијае на рокот за застареност и како трето, какво побарување е предмет на овој спор? Дали се работи за повреда на правата од работен однос кои можат да се јават во најразлични облици: неисплата на плата или нејзино скратување; прекувремена работа; скратување на годишен одмор; распоредување на друго работно место; незаконита суспензија; незаконит престанок на работен однос и друго. Рокот за застареност на паричните побарувања на работникот што тој со тужба до судот ги истакнува спрема работодавецот, поради повреда на правата од работен однос и поради повреда при работа, се оценува според посебните рокови за застареност на побарувањата за надоместок на штета одредени во Законот за облигационите односи, гласи суштината на ова правно мислење на Врховниот суд. Штом ова мислење упатува на ЗОО, согласно член 377, застапувањето се прекинува со подигање тужба и со секое друго доверително дејство преземено против должник пред суд или пред друг надлежен орган заради

утврдување, обезбедување или остварување на побарувањето. Со ова, неспорно се утврдува дека тужителот ја има поднесено тужбата на еден ден пред истекот на законскиот рок.

Анализираната пресуда на Апелациониот суд Скопје донесена во текот на 2018 година го третира проблемот со исклучените корисници на услугите на тужителот дистрибутер на топлинска енергија. Оваа пресуда е донесена на 26.04.2018 година, во време кога било актуелно и два месеци пред тоа донесеното правно мислење на Врховниот суд од 20.02.2018 година со кое станарите кои никогаш не биле приклучени на систем на топлинска енергија, не склучиле договор за снабдување со топлинска енергија и немале поставено внатрешна инсталација од снабдувачот на топлинска енергија, немаат статус на исклучени пасивни потрошувачи и со тоа не треба да плаќаат надоместок за ангажирана моќност (фиксен дел од надоместокот за топлинска енергија). Од изведените докази што се наведени во пресудата, јасно се гледа дека тужената нема склучено договор за снабдување, нема внатрешна инсталација од тужителот за користење топлинска енергија, а згора на тоа доставила и вешт наод и мислење дека нема кондукција на топлинска енергија, од друга страна, тужителот не поднел доказ дека некогаш имале склучено некаков договор, па спрема тоа за неа не треба да важат правилата на тужителот.

Пресудата на истиот суд од 2018 година е одличен пример како со примена на начелниот став на Врховниот суд од 28.10.2013 година многу лесно се разрешуваат дилеми во поглед на правните прашања кои со одредени прописи може различно да се толкуваат. Правното мислење за висината на надоместокот на штетата во смисла на член 178 став 2 од Законот за облигационите односи Врховниот суд смета дека треба да се определува според цените во времето на донесувањето на судската одлука, освен ако нешто друго не е утврдено со закон. При утврдено неовластено користење на електричната енергија, висината на надоместокот што корисникот е должен да го плаќа се пресметува согласно Мрежните правила за дистрибуција на електричната енергија, кои се донесени врз основа на член 77 од Законот за енергетика, а по претходно добиено одобрение од Регулаторната комисија за енергетика на Република Македонија. Во ваков случај определувањето на висината на надоместокот се смета како случај од член 178 став 2 од Законот за облигационите односи кога со закон е утврдено нешто друго, па на тужителот му следува надоместок за обична штета и надоместок за изгубена корист.

Следната пресуда од истиот суд донесена во текот на 2019 година се однесува на проблематиката како пресудата погоре и го третира истиот проблем на пасивните потрошувачи на топлинска енергија, а сличностите помеѓу овие две одлуки се што ниту една од нив не се повикува на начелното правно мислење од февруари 2018 година на ВСПМ. Оправдано се поставува прашањето како е можно за ист правен проблем, за ист правен основ, каде што тужени се физички лица, да постојат две

различни одлуки. Па токму и поради ваквата невоедначена практика по однос на овие типски спорови Врховниот суд го има донесено правното мислење наведено погоре. Сите овие дилеми ќе се разрешат со едноставно следење на начелните правни ставови, мислења и заклучоци на Врховниот суд, иако не се задолжителни, но на тој начин се покажува респектот што „пониските“ судови го имаат кон ВСПСМ, а кој според редот на нештата би требало да го имаат.

Понатаму, во следната одлука донесена во текот на 2019 година, Апелациониот суд одлучувал по жалби на прво и второтужениот, кои во жалбата се повикуваат на немање пасивна легитимација, нешто за што Врховниот суд во начелното мислење од 04.03.2016 година експлицитно го елаборира, при што судот смета дека во ваквите случаи „солидарно одговорни за надомест на штета причинета од каснување од куче скитник се општината, односно Градот Скопје и јавното комунално претпријатие или друго правно лице, на кое со договор му е доверено собирањето кучиња скитници и нерегистрираните кучиња. Одлуката на Апелациониот суд во секој случај е правилна и законита, бидејќи има направено сосема правилна супсумпција и ги има применето сите релевантни прописи кои како резултат би ја дале донесената пресуда и останува констатацијата дека со ваква правилна примена на материјалното право во некои случаи нема ни потреба да се повикува на начелното мислење на Врховниот суд, но сепак повикувањето на начелното мислење придонесува до поедноставување на работите, бидејќи во образложението на правното мислење на Врховниот суд се наведени сите прописи кои и судот при донесувањето на оваа одлука ги има применето, а од друга страна придонесува и за една друга придобивка, а тоа е воедначеноста или за исти или слични правни односи да се добие резултат иста или слична пресуда. Се разбира, висината на надоместокот на штетата се утврдува спрема секој индивидуален случај во согласност со процената на висината на штетата утврдена со вештиот наод и мислењето од соодветната стручна област. Поради неповикувањето на судот на начелното мислење, оваа одлука за критериумот на воедначеност е оценета со нула.

Одлуката на Апелациониот суд Скопје донесена во 2019 година, со која основано е вратена одлуката на првостепенитиот суд на повторно разгледување и одлучување е поврзана со правното мислење на Врховниот суд од 04.03.2016 година за која има коментар погоре кон претходната одлука, но овде првостепената пресуда се укинува поради немање причинско-последична врска помеѓу причинетата штета и кој е одговорен за нејзиното причинување, односно со сигурност не е утврдено дали се работи за куче скитник, во кој случај би биле одговорни и прво и второтужениот или се работи за куче на сопственик, па во тој случај би била исклучена одговорноста на тужените.

Една пресуда на Основниот суд Скопје донесена во текот на 2017 година е вистински пример за придобивките од следењето на начелните правни мислења и другата судска практика на Врховниот суд од страна на сите судови, односно пример за воедначеност, но и за напорите што ги вложил првостепениот суд за подобрување и поквалитетно правораздавање. Во оваа смисла, правилно е применето правното мислење на Одделот за граѓански дела при Врховниот суд на РМ од 23.02.2015 година, според кое судот по поднесениот приговор постапува и расправа само за фактите во побиваниот дел од решението, но во рамките на барањето содржано во решението со кое се дозволува извршување, судот мериторно одлучил во рамките на донесеното решение за платен налог и не прифатил да одлучува по прецизираното тужбено барање во делот со кој се бара законската казнена камата да тече од 30.06.2010 година, туку од 30.11.2010 година, со оглед дека со прецизираното тужбено барање во овој дел законската казнена камата се побарува и за период што не е опфатен со дозволеният платен налог.

Во продолжение следува анализата на воедначеноста на пресуда во која Основниот суд Скопје 2 – Скопје го задолжува тужениот со фиксен дел од надоместок за ангажирана моќност, нешто за што имаше коментар и погоре, но во сосема друг контекст. Начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ е донесено на 20.02.2018 година, што значи подоцна од донесувањето на оваа пресуда и не можело да се примени тогаш од оваа практична причина која е наведена овде, но оправдано се поставува прашањето дали првостепениот суд можел директно да ја примени Европската конвенција за човекови права.

РС Македонија ја има ратификувано ЕКЧП. Тоа значи дека таа треба директно да се применува, односно земјата потписничка треба да обезбеди услови за нејзина непречена примена.

Судот при правораздавањето треба да има чувство за нашиот правен систем и поредок како една целина, односно основните начела да ги побара и да ги пронајде уште во поопштите државни акти, како што е Уставот на РСМ, па оттука да продолжи кон другите прописи кои вршат расчленување и дообработка на овие уставни начела. Почнувајќи со едно вакво размислување, темелните вредности во Уставот се определени во член 8, а тоа се основните слободи и права на човекот и граѓанинот признаени со меѓународното право и утврдени со Уставот. Тие слободи, а во овој случај права се уредени во чл. 30 каде што се гарантира правото на сопственост и правото на наследување.

Сопственоста создава права и обврски и треба да служи за добро на поединецот и на заедницата и никому не можат да му бидат одземени или ограничени сопственоста и правата што произлегуваат од неа, освен кога се работи за јавен интерес утврден со закон. Оправдано се поставува прашањето за овој случај како судот измерил колку треба да му биде ограничено правото на сопственост на

поединецот за сметка на јавниот интерес и што е во случајот јавен интерес. Дали јавен интерес е профитот на еден приватен правен субјект и дали тој треба да биде ставен пред правото на приватната сопственост. Овде очигледно е дека судот ги има занемарено основните и темелни вредности од Уставот на РСМ, Европската конвенција за човекови права, што подоцна ќе се покаже со донесувањето на одлуката на ЕСЧП – Стрезовски против РСМ, а во прилог на ова е и правното мислење на ВСРСМ од 07.10.2019 година, каде што ВСРСМ е на став дека судска одлука не може да се заснова на пропис кој не постои во правниот поредок на РСМ.

Упорноста на тужителот во овие спорови не престанува овде и преку донесување нови правила се обидува да ја заобиколи пресудата Стрезовски против РСМ, сите начелни правни ставови и мислења на ВСРСМ, како и одлуките на Уставниот суд на РСМ, па така наметнува невозможни обврски на „пасивните потрошувачи“ што треба да ги преземат за да се ослободат од обврски кон услуги кои ниту ги барале, ниту склучиле договор, ниту тие ги користат. Поради тоа, во оваа одлука отсутствува чувството на овој суд и заштитата на мирното уживање на правото на сопственост.

Следната пресуда донесена во текот на 2018 година го има за предмет истото прашање и со примена, односно повикување на начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ, овој суд правилно го решава и тоа сосема поинаку од претходната одлука на истиот суд, со што се потврдува разногласието и неоедначеноста на одлуките по ова правно прашање.

Една од пресудите донесена од Основниот граѓански суд Скопје донесена во 2018 година се однесува на досудена нематеријална штета за каснување од куче скитник за кое правно прашање има правно мислење на Одделот за граѓански дела од 04.03.2016 година на ВСРСМ. Од образложението е видно дека во текот на постапката тужените странки дебатираат помеѓу себе и судот околу пасивната легитимација, а првостепениот суд ја пропуштил можноста со примена на правното мислење за ваквите случаи многу едноставно да го образложи својот правилен став.

Во овој случај одлуката на првостепениот суд е законита и правилна, но, за волја на вистината, досудениот надоместок од 185.000,00 денари во споредба на оваа одлука со сите други од ова апелациско подрачје и од другите апелациски подрачја е преголема. Во принцип, околу досудувањето на висината на надоместокот на штета треба да преовлада слободното судиско уверување, но сепак досудениот износ треба да биде во некои логични и нормални рамки.

Решението во делот на трошоците е спротивно на начелното мислење на ВСРСМ во делот за трошоци за објава на пресудата, но ова правно мислење е донесено на 07.10.2019 година и за овој дел не би требало да има забелешки, но со директна примена на чл. 6, ст. 1 од ЕКЧП се подразбира дека пресудата треба да биде објавена.

Следната пресуда во оваа анализа донесена во 2019 година го третира истиот проблем како и претходната, но со таа разлика што овде судот донел целосно законита, правилна, квалитетна и воедначена пресуда, што значи квалитетна пресуда според сите критериуми и правилно е определен надоместокот на штета, иако се работи за слободно судиско уверување кога го определил на 110.000,00 денари.

И наредната пресуда во анализата се однесува на истото правно прашање, каде што е евидентно дека пресудата е правилна, законита, но во делот на повикувањето на начелното правно мислење наведено погоре е невоедначена, посебно што овој конкретен спор е со тројца тужени, а за еден од тужените, тужителката во текот на постапката го има повлечено тужбеното барање. Токму поради тоа, што тужителот утврдил со кое јавно претпријатие првотужениот има склучено договор за оваа област, спрема третотужениот во текот на постапката го повлекол тужбеното барање. Што се однесува до делот на висината на уваженото тужбено барање, овде на име на нематеријална штета е досуден вкупен износ од 65.000,00 денари. Нема потреба од коментар ако се направи споредба со погорните примери на пресуди и висината на досудениот надоместок на штета, иако секој случај е сам за себе, односно се работи за различен тип повреда, интензитет на траење на болките, страв и намалена животна активност.

И во следната пресуда донесена во текот на 2019 година првостепениот суд одлучувал за спор за кој ВСРСМ има заземено начелно правно мислење од 04.03.2016 година, а во делот на анализата за воедначеност во целост има донесено правилна, законита и одлука во која се повикува на донесеното правно мислење на ВСРСМ, па ова и концизно, конкретно и јасно го изложува во својата одлука. Досудениот надоместок на штета е во висина од 75.000,00 денари, што кореспондира со досудениот надоместок од претходно анализираната пресуда.

При анализата на следната пресуда, кај која важна улога за нејзината воедначеност игра мислењето на ВСРСМ од 20.02.2018 година, првостепениот суд во пресудата од 2020 година има донесено правилна, законита и воедначена пресуда со општите правни правила и со начелното мислење на Врховниот суд спомнато погоре на кое во истата се има повикано.

Може да се констатира дека истото го направил основниот суд Скопје во следната пресуда од 2020 година, а преку повеќето наведени и анализирани пресуди по ова правно прашање можеме да го согледаме и развојот на воедначеноста, развојот на правните сфаќања и на судечките судии, посебно и од оваа пресуда каде што судот, покрај повикувањето на начелното правно мислење, се повикува и на пресудата на Европскиот суд за човекови права во оваа одлука, што претставува чекор напред во развојот на воедначеноста на одлуките и треба да биде пример што ќе се следи и од другите чинители на правото.

Во продолжение уште една пресуда донесена во 2020 година, кај која предмет на спорот е надоместок на нематеријална штета предизвикана од каснување на куче бездомник при чие изрекување судот определил надоместок на штета во висина од 85.000,00 денари. Првостепениот суд точно констатира после наводите на странките и фактичката состојба дека како правно прашање се појавила пасивната легитимација на странките кои се тужени во овој спор. Имајќи го начелното правно мислење на ВСПСМ, како наједноставна разрешница и средство за образложение, овој суд го нема применето при донесувањето на оваа одлука, па во таа смисла одлуката не е воедначена. Износот што го има досудено е во рамките на сума за која стои констатацијата дека е една од поголемите суми досудени во ваквите типски предмети по овој основ.

Следната анализирана пресуда од 2020 година ја третира истата основа и исто како и во претходната пресуда судот се нема повикано на начелното мислење на Врховниот суд на РСМ. Надоместокот што го има досудено на име нематеријална штета во овој спор изнесува 100.000,00 денари, па според тоа може да се смета дека оваа пресуда е невоедначена ниту според почитувањето на начелното правно мислење на ВСПМ, а ниту според досудената сума на име надоместок на нематеријална штета.

Што се однесува до невоедначеноста, истиот пример го следи и следната пресуда од 2017 година каде што Основниот суд Скопје, што е посебно интересно, го поставува и го анализира прашањето на степенот на одговорноста на двете странки тужени во овој спор, а како за информација досудениот надоместок на штета изнесува 130.000,00 денари со што спаѓа во одлуки со повисок надоместок на штета во однос на претходните анализирани. Имајќи го предвид горенаведеното, судот смета дека при решавањето на меѓусебните права и обврски помеѓу Град С. и ЈП КХС тие евентуално треба да си го расчистат прашањето дали ЈП КХ постапило спротивно на Програмата и договорот или, пак, Град С. не ги извршил целосно своите обврски што ги има согласно законот и што треба да ги преземе заради заштита на граѓаните од кучиња скитници, што значи прашањето на чија страна е одговорноста може да се расчистува само помеѓу Град С. и ЈП КХ. Но, кон трети лица како што во случајов е тужителот и Градот С. и ЈП КХ имаат солидарна одговорност да му ја надоместат штетата, бидејќи тужителот претрпел штета поради непреземање дејства од страна на двајцата тужени. Кој од тужените какви дејства не презел и што пропуштил е работа која меѓусебно можат да ја расчистат според договорот што го потпишале, но меѓу себе, а не спрема трети лица. Според мислењето на овој суд, за штета настаната спрема трети лица неосновано приговараат тужените на своите пасивни легитимации, со тоа што во евентуално меѓусебен спор за регресно побарување од солидарна одговорност за штетата што ќе ја платат, можат да го расчистат прашањето на која страна се пропуштите и чија е вината, односно кој од нив и колку е одговорен во рамките на солидарната одговорност за предизвиканата штета на трето лице.

Анализата на овој суд е конструктивна при донесувањето на оваа одлука околу пасивната легитимација на тужените во овој спор затоа што во досега анализираните пресуди се повторуваат истите работи околу пасивната легитимација, околу висината на надоместок на штета, околу времетраењето на претрпените болки, намалената животна активност, страв и сл.

Во секој случај, може да се направи дистинкција помеѓу одговорноста на Град Скопје и Јавното претпријатие, кај Градот Скопје таа е објективна, затоа што ангажирал трето лице за извршување одредени обврски од неговиот делокруг на работа и обврски што се дефинирани како законски, додека кај комуналното претпријатие би требало да биде повеќе субјективна, односно за секој конкретен случај треба да се испитаат околностите под кои настанала штетата, дали бездомното куче било подложено да некаков третман или не, дали од Јавното претпријатие се преземени сите потребни дејства, затоа што одговорноста на Град Скопје произлегува од законот. Ова се однесува доколку тие меѓусебно после завршувањето на ваков спор евентуално го расчистуваат моментот на обемот на солидарната одговорност.

Пресудата донесена во текот на 2020 година на Основниот суд граѓански суд Скопје е пример, каде што судот покрај правилната примена на материјалното право во поглед на воедначеноста со примена на начелното правно мислење на Врховниот суд на РСМ од Општата седница одржана на 01.03.2012 година, каде што се смета дека договорот за награда за адвокатски услуги склучен помеѓу адвокат полномошник и странка во делот со кој висината на наградата се определува во процентуален износ, а ќе биде пресметана по правосилноста на постапката, кога судот ќе донесе одлука за висината, е ништовен.

Меѓутоа, овој суд правилно сметал дека ова правно мислење не наоѓа примена во конкретниот случај, од причини што во договорот за налог склучен помеѓу тужителот и тужениот, висината на наградата е договорена во фиксен износ, без оглед на правосилно досудениот износ, а висината на наградата не е договорена во процент од правосилно досудениот износ.

Општ заклучок е дека, генерално, во ова апелациско подрачје, воедначеноста на одлуките не е на задоволително ниво. Но, може да се каже дека ако се анализираат одлуките хронолошки се гледа напредок на ова поле, што е за поздравување. Евидентно е дека се гледа разлика во квалитетот и воедначеноста на судските одлуки, а посебно што од година во година се зголемува квалитетот, но и судовите повеќе се повикуваат на начелни правни мислења и ставови на Врховниот суд, како и на европската судска практика.

2.2.4. Воедначеност на судските одлуки во апелациското подрачје Штип

Со анализа на одлуките донесени во ова апелациско подрачје, според квантитативните показатели во однос на нивната воедначеност, согласно методологијата се добиени следните резултати: 0, 0, 0, 0, 0, 6, 2 и 0.

Вредноста на индексот на воедначеност на одлуките од апелациското подрачје на Апелациониот суд Штип изнесува 1.

Пресудата донесена од страна на Апелациониот суд Штип во текот на 2017 година се однесува на експроприран имот од физички лица и со оваа пресуда се уважува жалбата на поранешните сопственици со образложение дека не е извршена соодветна процена на вредноста на одземениот имот согласно законските одредби. Во коментарот на правното мислење на ВСПСМ донесено на 26.02.2016 година има еден дел кој се однесува на тоа дека процената на пазарната вредност на предметот на процена, според Законот за процена, се врши на начин пропишан со методологија, правила и стандарди за процена кои ги вклучуваат Европски стандарди за проценување на вредноста – ТЕГОВА и Меѓународни стандарди за проценување на вредноста – ИВСС, како и други закони со кои се регулира проценувањето на вредноста на различни форми на сопственост и прописите донесени врз основа на нив. Не е јасно до крај дали доколку процената се врши според пазарната вредност на одземениот имот, карактерот на земјиштето игра некоја важна улога во целата оваа работа, односно во определувањето на вредноста на експроприраниот имот. Но, сепак, ако не во целост, тогаш судот можел барем во еден дел да се повика на ова правно мислење заради поткрепа на донесената пресуда.

И следната пресуда на Основниот суд во Штип донесена во 2019 година се однесува на истиот правен проблем околу определувањето правичен надоместок за експроприрана недвижност, со тоа што токму кај оваа пресуда примената, односно повикувањето на ова правно мислење е уште попотребно, затоа што како правно прашање се појавува карактерот на одземеното земјиште за што ВСПСМ во своето начелно правно мислење од 26.02.2016 година има заземено конкретни насоки како би требало да се постапува во ваквите случаи, односно дека за определување на вредноста на имотот суштински показатели што треба да се почитуваат се катастарската култура и класата на тоа земјиште, па со споредба со други слични такви недвижности да се направи соодветна процена согласно на законот.

Истото правно прашање го третира судот и во следната одлука од 2019 година, каде што не е уважена жалбата на предлагачот на експропријацијата со соодветно образложение, но повторно судот не се има повикано на начелното правно мислење на ВСПСМ, па поради тоа одлуката според овој критериум нема воопшто квантитативни атрибути. Ваквата практика на Апелациониот суд продолжува и

во 2020 година со донесувањето уште една пресуда, при што може да се каже, односно да се донесе заклучок дека на полето на воедначеноста практично не се забележува никаков напредок.

Анализата продолжува со пресудата на Основниот суд Штип од 2017 година, каде што предмет на спорот е регресно побарување за надоместок на штета што осигурителната компанија му ја има исплатено на оштетениот. Според правното мислење на ВРСМ од 28.04.2014 година: „Неосигуреното возило со кое е предизвикана сообраќајната незгода, само по себе, не претставува основа за право на регрес на Друштвото за осигурување, туку треба на страна на управувачот на возилото, односно сопственикот на возилото, да постои придонес за настанување на штетата, како основа за исплата на регресното побарување“. При изведување докази од кои произлегува дека сопственикот на возилото немал никаков придонес при настанувањето на штетата, овој суд правилно спрема него го одбил тужбеното барање како неосновано, а тужителот го задолжил со трошоци на постапката. Оваа пресуда за воедначеност воопшто не се оценуваше, затоа што во неа Основниот суд не се има повикано на ова начелно правно мислење.

Во следната пресуда на Основниот суд Штип од 2017 година се повикува на правила од Универзалната декларација за човекови права, како и од Одредбата од член 2 ст. 2 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клеветата предвидува дека ограничувањата на слободата на изразување и информирање законски се уредуваат со определување стриктни услови за граѓанска одговорност за навреда и клеветата, во согласност со Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи (член 10) и практиката на Европскиот суд за човекови права. Согласно член 10 од Европската конвенција за заштита на човековите права, секој човек има право на слобода на изразување, ова право ги опфаќа слободата на мислење и слободата на примање и пренесување информации или идеи без мешање на јавната власт и без оглед на границите. Според став 2 од истиот член на Конвенцијата, остварувањето на овие слободи не се апсолутни бидејќи тие вклучуваат и обврски и одговорности, па под определени услови можат да бидат ограничени и санкционирани ако тоа е предвидено со закон и кога во едно демократско општество ќе се утврди дека користењето на слободата на изразување го повредува угледот или правата на другите.

Одлуката на Основниот суд Штип од 2019 година го третира истиот проблем како и претходната одлука, па при нејзиното донесување се повикува на ЕКЧП во смисла на тоа дека согласно чл. 3 од Законот за граѓанска одговорност за навреда и клеветата: „Ако судот со примена на одредбите од овој закон не може да реши определено прашање поврзано со утврдувањето на одговорноста за навреда или клеветата, или смета дека постои законска празнина или судир на одредбите на овој закон со Европската конвенција за заштита на

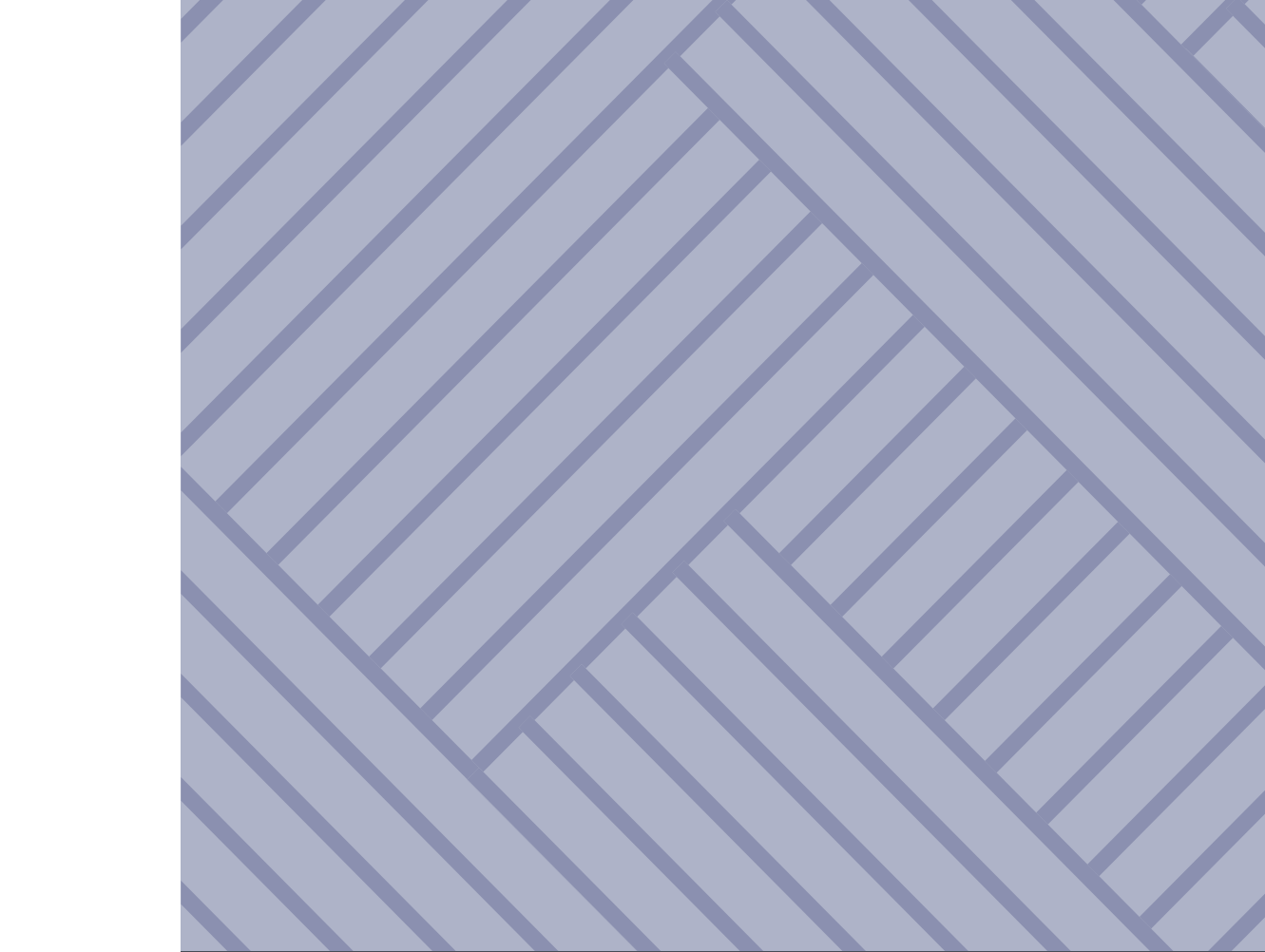
основните човекови права, врз начелото на нејзината предност над домашното право ќе ги примени одредбите на Европската конвенција за заштита на основните човекови права и становиштата на Европскиот суд за човекови права содржани во неговите пресуди. Согласно чл. 10, ст. 1 и 2 од Европската конвенција за заштита на човековите права и основните слободи, секој граѓанин има право на слобода на изразување“. Овде тужениот е ослободен од граѓанската одговорност бидејќи спаѓа во категорија која е исклучена од одговорност, односно според судската практика на Европскиот суд, а притоа имајќи го предвид утврдениот факт дека тужениот е новинар по професија, судот смета дека во слободата на изразување, односно известување за прашања од јавен интерес, односно публикации кои се однесуваат на политичари и нивните изјави за пошироки прашања за кои постои легитимен јавен интерес, можат да користат силни зборови кога известуваат и да искажуваат свои гледишта до степен на претерување, па дури и провокација.

Со следната пресуда донесена во текот на 2020 година на Основниот суд Штип завршува анализата на воедначеноста на пресудите и на ова последно апелациско подрачје. Имено, оваа пресуда се однесува на нарушено владение од страна на тужената спрема тужителите и овде Основниот суд, меѓу другото, можел да се повика на ЕКЧП и тоа на чл. 8, чл. 17 и чл. 1 од протоколот 1, бидејќи овие вредности се гарантирани и од нашите позитивни прописи, но и од Европската конвенција за човекови права.

Доколку ги анализираме одлуките, кои во ова апелациско подрачје се воедначени, може да се забележи дека главно воедначени се оние одлуки што по природата на нештата, односно според законските прописи на нашето позитивно право, упатуваат на примена на ЕКЧП, така што останува впечатокот дека во ова апелациско подрачје доколку одредбите од домашното право не упатуваат експлицитно на ЕКЧП, воопшто и би немало никаков степен на воедначеност.

2.3. ВОЕДНАЧЕНОСТ НА ОДЛУКИ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

На национално ниво, после извршените пресметки и споредувања, индексот на воедначеност изнесува 1,25. Заклучокот е дека ова сепак е мал индекс на воедначеност на национално ниво, дека судовите сè уште срамежливо се осмелуваат да се повикуваат на националната судска практика, а уште помалку на практиката на Европскиот суд за човекови права или на некој меѓународен документ или важна одлука – репер. Воопшто, судската практика во правораздавањето кај нашите судови варира од „изведување“ на доставената судска практика како „доказ“ и сместување во изведени докази, па сè до студиозно, квалитетно и прецизно елаборирано повикување кое, за жал, во овие анализирани одлуки може да се сретне многу малку. Ограничувачки фактор на оваа анализа е што немаше соработка заради обезбедување на квалитетни судски одлуки за оценка на нивната усогласеност, но од друга страна со оваа анализа, каде што по случаен избор се анализирани одреден број одлуки, реално е отсликана фактичката состојба на терен токму таква каква што е во овој момент.

НАОДИ И ПРЕПОРАКИ

Индексот на квалитетот на судските одлуки на национално ниво изнесува 4,82.

Ако ја имаме предвид методологијата на ова истражување, како и случајно избраните одлуки за анализа од сите подрачја на апелационите судови во РСМ кои може да се сметаат за соодветен репрезент на сите судски одлуки, задоволуваат добиените резултати на национално ниво.

Во принцип, сите одлуки имаат целосна и правилна супсумпција со голем постулат и преку дедукција применети принципи на мал постулат со логично добиен заклучок со сите потребни елементи. Има претежно концизни и јасни објаснувања на историјатот на прашањето, со осврт на потребните и преземените активности на судот. Се воочува дека кај некои одлуки, помалку или повеќе, уште во првиот дел се прави вовед во прашањето.

Постои јасен опис на фактите и околностите, кои ја објаснуваат суштината на предметот, во посебни параграфи со давање објаснување на материјалните факти и примената на законските начела.

Анализата покажува дека има наведени само факти, кои се важни за објаснување на одлуката во поголем број одлуки. Додека во некои од нив постои наведување и на небитни факти кои непотребно ја оптоваруваат одлуката.

Генерален наод кај повеќето одлуки е дека правилно се објаснети правните норми за секое прашање со објаснување на материјалното право.

Се детектира дека преку дедуктивна логика се применети одредени општи правила во конкретните случаи. Правилно е употребена индуктивна логика која кај повеќето одлуки може да се примени на неопределен број случаи. Правилно се цитирани релевантните прописи во врска со секој конкретен спор.

Преку длабинската анализа се гледа дека предметните факти на одлуките на основните судови на национално ниво одговараат на она што се бара од материјалното право. Во врска со него, тие ја произведуваат правната последица содржана во пресудата. Дадените докази се само оние што се во функција на овие одлуки.

Анализата покажа дека одлуките се карактеризираат и со правилна оцена на секој доказ посебно и на сите докази заедно како една доказна целина.

Од аспект на квалитетот на доказите, претежно се автентични, веродостојни и доследни, а нерелевантните факти се во многу мал број.

Претежно во сите одлуки се објаснети аргументите на странката, која го изгубила овој спор со споредување на аргументите на страната која го добила спорот, ставајќи ги во корелација со фактичката состојба и со примена на материјалното право.

Во судските одлуки, образложенијата се концизни без непотребни детали. Во поголем дел на одлуките нема копирање на записници од расправи. Доказите се целосно објаснети, а не само препишани од записниците, додека наводите на странките се сублимирани, а ретко се копирани од записник. Детално се образложени решенијата за трошоци.

Генерално, сите пресуди се разбирливи, со кратки параграфи, добра поврзаност на мислите, а секој параграф третира една тема односно прашање, и параграфите во принцип се кохерентни во својата структура, поддржуваат еден став или проблем од почеток до крајот на параграфот.

Наодите покажуваат дека пресудите се со точни граматички зборови и реченици, со стандарден македонски јазик, со воочливи примеси од локални дијалекти и со релативно мал број технички грешки.

Се оценува дека на национално ниво, при квалитативната анализа на судски одлуки, прашањето е веќе апсолвирано, односно критериумот како по својата форма и структура треба да изгледа една судска одлука и овој параметар генерално е почитуван во целата земја, на сите апелациски подрачја.

Важен елемент, кој се чини дека судовите, а посебно основните судови на сите подрачја го игнорираат, е фактот што во многу случаи се прескокнува фазата на претходно испитување на тужбата. Оваа фаза е многу важна и придонесува уште на почетокот да се расчистат процесните пречки и да се добие поекономичен и побрз начин на разрешување на судските спорови. Доколку основните судови редовно ја практикуваат оваа постапка на претходно испитување на тужбата, постапките би биле многу поефективни со објективни и воедначени критериуми кај сите апелациски подрачја. Со тоа би се ставило крај на случаите каде што за ист правен проблем односно предмет на спорот во различни судови ќе се расправа според различни вредности на споровите, а ќе придонесе и за воедначеноста и единствена судска практика.

Правната логика, исто така, е многу битен конститутивен елемент на една судска одлука. Во само неколку одлуки од анализираните, правната логика не е на задоволително ниво.

ПРЕПОРАКИ

Според извршената анализа, се препорачува во иднина да се зголеми активноста на одделите за судска практика.

Потребна е нивна поголема соработка на ниво на суд со сите судечки судии.

Да се воспостави поголема соработка на овие оддели на ниво на апелација, помеѓу себе, како и задолжителна соработка на ваквите оддели помеѓу секој апелационен суд.

За определени правни прашања, за кои има забележителни разлики, треба да се прават усогласувања и меѓусебна координација.

Потребна е континуирана обука на судиите за да се придонесе за поголема воедначеност.

Потребно е правилно спроведување на фазата на претходно испитување на тужбата во смисла на начелните правни мислења на ВСПСМ.

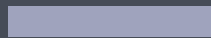
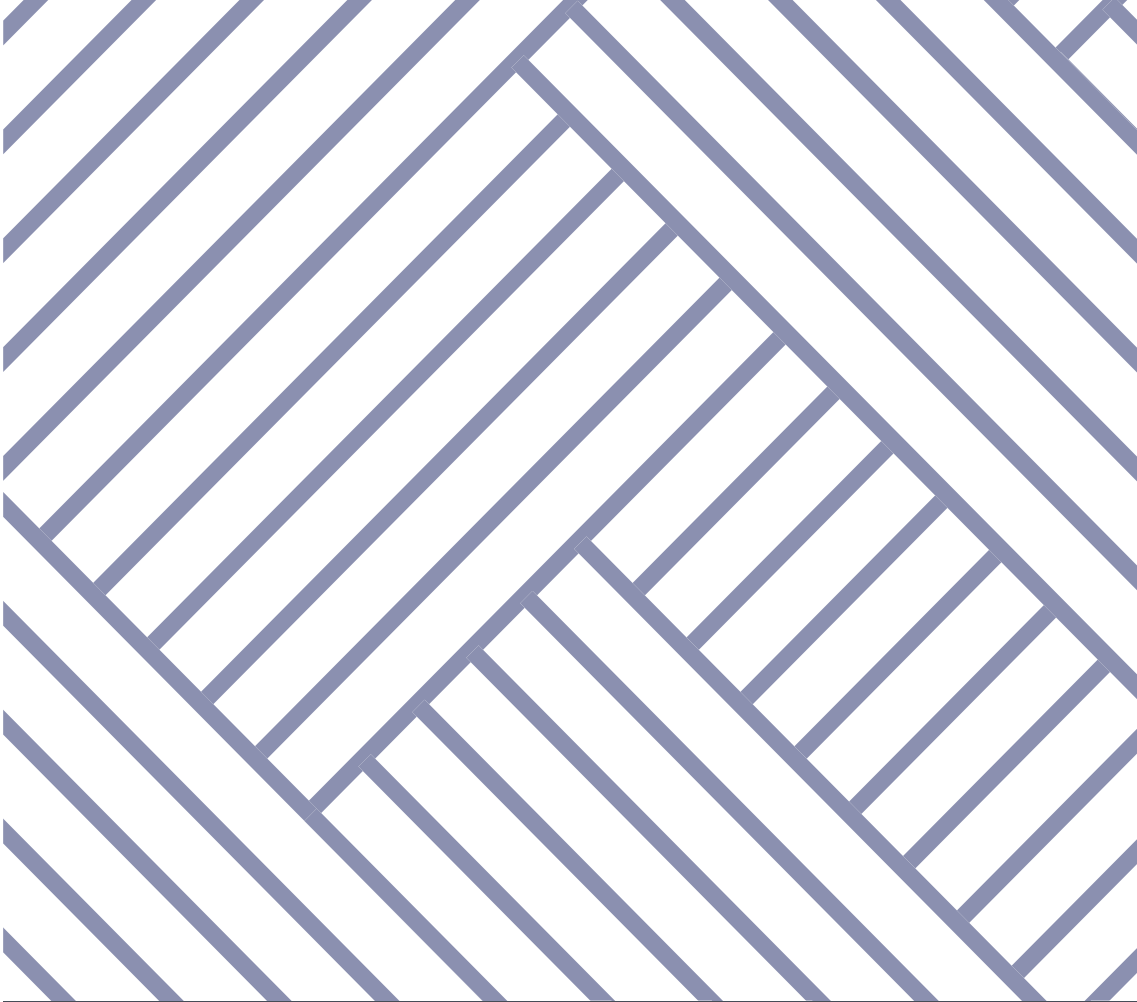
Судовите треба да ја надминат состојбата на разногласие во поглед на задолжителните елементи кои треба да ги содржи тужбата.

Треба да продолжи трендот на воочување на правните проблеми што ги имаат судовите и областите во кои се јавува различен пристап на судовите во поглед на определени правни прашања.

Преку заеднички средби на Врховниот суд на РСМ со апелационите судови да се заземаат заеднички ставови по одредени правни прашања заради поголема воедначеност при донесувањето на одлуките.

Овој тренд треба да го следи и секој апелационен суд на своето апелациско подрачје, односно на основните судови да ги пренесува заземените заклучоци и ставови и да се грижи за нивна имплементација при секојдневното донесување одлуки од нивна страна.

Заради следење на насоките и ставовите што ги заземаат апелационите судови на своите средби, заклучоците од овие средби треба да бидат потранспарентни, со што ќе се поедностави примената на судската практика.

AHEKC

ПРИЛОГ 1-а: ОБРАЗЕЦ ЗА АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ НА СУДСКА ОДЛУКА

Судска одлука бр. _____

Шифра _____

АНАЛИЗА НА СУДСКА ОДЛУКА НА ОСНОВЕН СУД

Бр. на индик.	Индикатор	Оценка	Коефициент	Вредност на индик.	Забелешка
1	Структура на судската одлука		1		
2	Изрека		2		
3	Кохерентност		2		
4	Правен силогизам при супсумпција/ правна логика		3		
5	Објаснување на историјата на прашањето		2		
6	Претставување на предметот/ прашањето		2		
7	Претставување и примена на релевантните законски и подзаконски одредби и правните начела		2		
8	Фактичка состојба и доказна постапка		1		
9	Разгледување и ценење на спротивставените аргументи		2		
10	Јасност и конзистентност на образложението		1		
11	Јазична и граматичка правилност на текстот на судската одлука		1		

ПРИЛОГ 1: ОБРАЗЕЦ ЗА

Вкупно: _____ И к= _____

Оцена/Генерална забелешка;

ПРИЛОГ 1-6: ОБРАЗЕЦ ЗА АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ НА СУДСКА ОДЛУКА

Судска одлука бр. _____

Шифра _____

КВАЛИТЕТ НА СУДСКА ОДЛУКА НА АПЕЛАЦИОНЕН СУД

Бр. на индик.	Индикатор	оценка	Коефициент	Вредност на индик.	Забелешка
4	Правен силогизам при супсумпција/ правна логика		3		
10	Јасност и конзистентност на образложението		1		
11	Јазична и граматичка правилност на текстот на судската одлука		1		
12	Јасни напатствија до основниот суд при враќање на одлуката на повторно разгледување		2		
13	Јасно се наведени причините за укинување или преиначување на одлуката на првостепениот суд		2		
14	Доколку е променет обемот или висината на санкцијата, тоа во образложението е јасно наведено зошто е направена промената, наведувајќи ја разликата во оценувањето со основниот суд		2		
15	Се дава одговор на жалбените наводи		2		
16	Не се препишува фактичката состојба од одлуката на првостепениот суд		1		

17	При преиначувањето на одлуката на првостепениот суд, судската одлука на апелациониот суд ги има сите карактеристики во утврдувањето на фактичката состојба, анализата на доказите, наведувањето на материјалното право и образложувањето, како и за која било првостепенa судска одлука		2		
18	Одлуките на апелациониот суд со кои се одбива жалбата има образложение само на оние жалбени наводи што претходно не се наведени и на кои нема одговори во првостепената судска одлука		2		
19	Апелациониот суд внимава на рокот за апсолутна застареност на предметот кога треба да одлучува првостепениот суд		2		

Вкупно: _____

И к= _____

Оценка/генерална забелешка:

ПРИЛОГ 2: ОБРАЗЕЦ ЗА АНАЛИЗА НА ВОЕДНАЧЕНОСТА НА СУДСКАТА ОДЛУКА

Број на судска одлука: -----

Број на извор на судска практика/репер: -----

Шифра: -----

Бр. на индик.	Индикатор	Оценка	Коефициент	Вредност на индик.	Забелешка
1	Во врска со правното прашање кое е предмет на судската одлука која се анализира, има повикување на македонска судската практика – репер или практика на Европскиот суд за човекови права			3/-3 (да се избере)	АНАЛИЗА НА КВАЛИТЕТ И ВОЕДНАЧЕНОСТ НА СУДСКИТЕ ОДЛУКИ ВО ГРАЃАНСКО-ПРАВНАТА ОБЛАСТ
2	Правна логика		3		
3	Соодветност на судската практика на членот на законот/ подзаконскиот акт/ меѓународниот договор на кој се повикува во одлуката		2		
4	Повикување на т.н. водечки предмет, односно оној предмет кој претставува прв предмет кој го иницирал Врховниот суд да го донесе правното мислење или одлука		2		
5	За иста или слична повреда на правото постои слична или иста санкција		2		
6	Избраниот предмет треба да е применлив во соодветен аспект на определен член, односно соодветна материја		2		

7	Важност на предметот што се цитира		2		
8	Соодветни делови за цитирање		1		
9	Соодветни техники за цитирање на одлуки и пресуди на Европскиот суд за човекови права		1		

Вкупно: _____

Ив= -----

Оцена/генерална забелешка:

